

kovara hunerî, çandî û lêkolînî ya kurdên anatoliya navîn

bîrnebûn

PAYÎZ 2007

TAHLÎYÊN TETÎLÊ

ŞÊNAYÎYA 2. A QEREC DAXÊ YA DOSTANÎ, AŞTÎ Û ÇANDÎ

HILBIJARTINÊN PARLAMENTOYÊ LI TIRKÎYE

YOUNUSÎ YORTÊN YAN JÎ LAWIKÎ GÊWIR

BÎRNEBÛN...BÎRBÛN?, NA!... BÎRNEBÛN!... PIRR BÛN, PÎR BÛN, AMA BÎRNEBÛN...

ALÎŞAN BEY ÎLE ŞAÎR DERTLÎ ARASINDA "İMAM HÜSEYİN" MUHABBETÎ...

35

bîrnebûn

ISSN 1402-7488

Tidskriften utkommer 4 nummer per år.
Sê mehan carê derdikeve/Üç ayda bir çıkar.

Utges av Apec-Förlag AB

Hejmar 35, payiz 2007

Ansvarig utgivare

Ali Çiftçi

Redaksiyon

A. Çiftçi, Dr. Mikaili, H. Erdoğan, M. Bayrak, İ. Türkmen
M. Duran, Muzaffer Özgür, Nuh Ateş, Sefoyê Asê, Vahit Duran

Adress

Navnîşana li Swêdê

Box: 8121, SE 163 08, Spånga/Sverige

Telefaks: 0046-(0)8-761 24 90

E-post

info@birnebn.com

Internet

www.birnebn.com

Navnîşana li Almanyayê

Muzaffer Özgür/Birnebn

Postfach 900348, 51113 Köln/Almanya

Tfn: 0049-(0)172 298 24 51

Biha/Fiyatı

Europa: 5 Euro • Türkiye: 2,5 YTL

Abone (ji bo du salan - 2 yıllık bedeli):

Swêd: 400 SEK • Ewropa: 40 Euro

İsveç hesap numarası

(Birnebn) postgiro: 468 65 12-7

Ji bo aboneyên li derveyî Swêdê / İsveç dışındaki aboneler için

APEC, "Birnebn" PlusGiro-Stockholm/Sweden

BIC: NDEASESS

IBAN: SE85 9500 0099 6026 4686 5127

Belavkirin / Dağıtım

Türkiye

Ankara:

Dipnot Kitebevi, Selanik Caddesi No: 82/32

KIZILAY / ANKARA

Tfn: 0312-419 29 32

Anatolia Muzik Center

Cumhuriyet Mah. Turan Cad. No: 29 A

Polatlı-Ankara

Tfn.: 0090-312-622 94 36

İstanbul:

Selahattin Bulut/Medya Kitapevi

İstiklal Caddesi, Elhamra Pasaj No: 258/6, Beyoğlu

Çap / Baskı

Apec-Tryck AB

Hozan Basrî di ŞÊNAYÎYA II. QERECDAÎ de

Her nivîskar berpîrsê nivîsa xwe ye.

Mafê redaksiyonê heye ku nivîsên ji Birnebnê re
tên, serrast û kurt bike. Nivîs ger çap nebin jî, li
xwedî nayên vegeandin.

Waqfa Kurdên Anatoliya Navîn li Swêdê û

Komela Ziman li Almanyayê piştgirên kovarê ne.

Wêneya li bergê: Zincirlikuyu
Foto: Serdar Öksüz

- 2 Bêdaxwazî rê li yê hemberî te fereh dike!..., *Ali Ciftci*
- 4 Tahlîyên tetîlê, *Nuh Ateş*
- 9 Şênayîya 2. a Qerecdaxê ya dostanî, aşî û çandî, *Mem Xelikan*
- 12 Parka Mikaila, *Dr Mikailî*
- 17 Kovara zarokan KEPIR êdî li Swêdê jî derdikeve, *M. Lewendî*
- 20 APEC û SPÎRÊZ di fuara pirtûkan a navnetewî ya Göteborgê de, *Amed Tigrîs*
- 23 Hilbijartinên parlamentoyê li Tirkîye, *Nebî Kesen*
- 26 Yunusî Yortên yan jî Lawikî Gêwir, *Rebenî Celika*
- 29 Li ser 10-saliya Bîrnebûnê, *Necati Kanoğlu*
- 31 Meresên Mîro, *Muzaffer Özgür*
- 39 Ichtyologîste an jî Masiolog, *M. Lewendî*
- 40 Laleş sêwî ma Şengal bêxwedî!, *Memo Şahîn*
- 42 Stêrka şivanan, *Mem Xelikan*
- 43 Çêroka Kunderê, Berhevkar: *Rebenî Celika*
- 46 Bîrnebûn... bîrbûn?, na!... bîrnebûn!... PIRR bûn, pîr bûn, ama bîrnebûn..., *Cahit Duran*
- 48 Alişan Bey ile şair Dertli arasında "İmam Hüseyin" muhabbeti..., *Mehmet Bayrak*
- 52 22 Temmuz seçimleri üzerine Nebi Kesen ile şöyleşi, *Uskê Cimikî*
- 59 Tapkiranli Alî / Aliyê Tawkîrî, *Hüseyin Mirza Karagöz*
- 61 Gökyüzü, *Seyfî Doğan*
- 72 Cînav, *Amed Tigrîs*

Bêdaxwazî rê li yê hemberî te fereh dike!...

Van rojana dîsan kurd û Kurdistan ket rojeva dunyayê. Meclisa Tirkîyê bi hejmareka zêde biryar girt ku Tirkîye operasyonên eskerî li başûrê Kurdistanê bike. Ev biryar hem di rojeva Tirkîyê de û hem jî di a Kurdistanê û dunyayê de cih girt.

Çima di demeka wiha de? Bi ya min du armancên wê hene:

1) Hukumeta AKPê li Kurdisatnê bi piraniya rayên kurdan hat hilibjartin, yek jî şîyara wan, parastina mafê mirovan û wekhevî bû ku divê di çarçova daxwaza YE de li Tirkîyê bê bi cih kirin ku Tirkîyê bibe endamê YE. Di vê çarçovê de jî divê mafên kêmetewan bêt parastin û pêxistin. Ji bo ku ev hukumeta AKPê vê daxwaz û soza xwe bi cih neyne, rûyê xwe yê rastîn eşkere kir û ev biryara operasyonê di meclisa xwe de derxist ku rojevê biguhere.

2) Hedefa esasî ya Tirkîyê, tirsaxwe ya ji bo başûrê Kurdistanê bi vê biryarê eşkere dike û ew destkevtiyên ku li başûrê Kurdistanê bo kurdan peyda bûne tahaumul nake. Meseleya PKKê dike bahane û destkevtiyên başûr tehdît dike.

Ji 1991an vir de ye, li başûrê Kurdistanê, sê wilayet, Dihok, Hewlêr û Silêmanî, bi temamî di bin kontrola kurdan de ne û kurd li vir bi azadî û serbilindî li ser axa xwe dijîn. Ji 2005an vir de ye, bi resmî

li gor qanûna Iraqa Federal ya bingehîn Kurdistanana başûr wek herêmeka serbixwe hatiye qebûl kirin. Ev jî di qada navnetewî de sitatûyeka nîvdewletî dide Kurdistanana başûr.

Bi van destkevtiyên 16 salan netewbûna kurdan xurtir bûye û di vî warî de gelek gav hatine avêtin. Civata kurdan, ji gelek aliyan ve bi pêş dikeve. Welatên wek Tirkîye, Îran û Suriye jî ji vê rewşê nerazî ne. Tirsaxwan ew e ku dê kurdên bakûr, başûrê biçûk û rojhilatê jî li parçeyên xwe daxwaza mafên xwe bikin. Loma jî ev hersê dewlet û heta cîyekî kewneperestên li Iraqê jî bi hev re, ji bo operasyonên eskerî yên Tirkîyê hemfikir in.

Di vê rewşê de pêwîst e kurd bêdeng nemînin. Şûna ku îro hukumeta AKP rojevê diguhure û xelkê bi şer tehdît dike, divê siyasetmedar û rêberên kurdan li Tirkîyê ji bo mafê xwe yên netewî xelkê seferber bikin. Ew mafê ku li Tirkîyê ji bo her tirkekî heye, divê her kurdek daxwaz bike ku ji bo wî jî hebe. Ev mafekî xwe yî pir tabîî ye. Heta niha divê bi sedan daxwaz li parlamentoya Tirkîyê ji teref parlementerên kurdan bihata kirin ku bi kêmasî mafê perwerda zimanê kurdî li bajarên kurdan bihata kirin.

Dema kurd bi biryar û xwedî daxwaz bin dê rê li dijmin teng bibe!

Ali Çiftçi

Ji dengên kurdî yekî din jî vemirî.

Mehmed Uzun

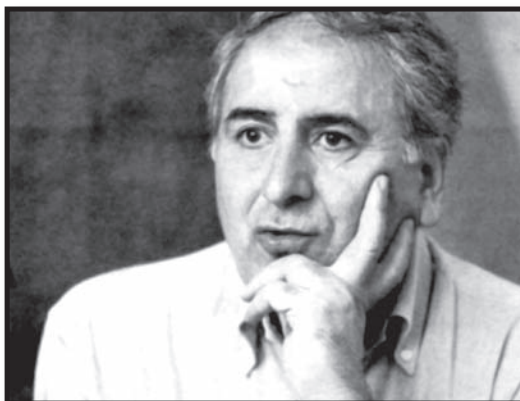
(1953 -2007)

Nivîskarê kurd û hemwelatîyê Swêdê, Mehmed Uzun, piştî liberxwedaneka dûrûdirêj a li hember nexweşiya giran a şêrpeçeyê(kanserê), di 11/10/2007 an de li Diyarbekirê li nexweşxaneyê Fakulteya Universita Dicleyê wefat kir. Mehmed Uzun bû 54 salî.

Mehmed Uzun sala 1953ê li Swêregê hate dunyayê, xwendina xwe ya destpêkê li Swêregê temam kir. Ew di xortaniya xwe de bû welatparêz û şoreşgerekî kurd. Uzun dema darbeya eskerî ya 12ê adara 1971ê li Diyarbekirê bi gelek welatperwer û şoreşgêrên kurd ve hat girtin.

Piştî derçûna efuya giştî ya sala 1974ê Mehmed Uzun li Tirkîyê bû berpirsê kovara Rizgariyê. Dema tevgera Rizgarî bu dualî û bi navê Rizgarî û Ala Rizgariyê du rêxistinên nû ava bûn, Mehmed Uzun demekê li gel Ala Rizgariyê karê siyasî kir.

Di sala 1977ê de ew ji welat derket û hat li Swêdê bi cîh bû. Li Swêdê demekê bi navê *Rizgariya Kurdistan* kovarek derxist. Ji sala 1985ê pê ve dest bi nivîskariya edebî kir û romana xwe ya pêşîn a bi navê *Tu* di 1985ê de li Swêdê weşand. Ji wê demê bi vir de wî gelek roman û xebatên edebî yên din weşandin. Berhemên wî bi kurdî ne. Bi fransî, norwejî, almanî, îngilîzî, tirkî, swêdî, û hin zimanên din berhemên wî hatine weşandin.

Berhemên Uzun:

- *TU*, roman, 1985
- *Mirina Kaleki Rind*, roman, 1987
- *Siya Evîne*, roman, 1989
- *Rojek ji rojên Evdalê Zeynikê*, roman, 1991
- *Destpêka Edebiyata Kurdî*, 1992
- *Hêz û bedewiya pênuşê*, 1993
- *Mirina Egideki*, Destan, 1993
- *Världen i Sverige*, Antolojiya Edebi, bi M. Grive re, 1995, bi swêdî
- *Antolojiya Edebiyata Kurdî* Antoloji, du cilt, 1995
- *Bîra Qederê*, roman, 1995
- *Nar Çiçekleri*, ese, 1996
- *Ziman û roman*, hevpeyvîn, 1997
- *Bir Dil Yaratmak*, söyleşiler, 1997
- *Dengbêjlerim*, deneme, 1998
- *Ronî mîna evîne – tarî mîna mirinê*, roman, 1998
- *Zincirlenmiş Zamanlar Zincirlenmiş Sözcükler*, deneme, 2002
- *Hawara Dicleyê –I*, roman, 2002
- *Hawara Dicleyê –II*, roman, 2003
- *Ruhun Gökkuşağı*, roman, 2005

TAHLÎYÊN TETÎLÊ

Nuh Ateş

Havîna îsal min ji tetîla xwe du heftê li gundê Xelika (Karacadag.Kulu. Konya) derbas kirin. Meha temuzê wû û germeke pir neçê hewû. Wexta helbijartinê û şahîya (festival) kulturê Xelika ez î li gund wûm. Min dil heye ku di vê nivîsê da li ser vana û hen mijarên din yên ku mêla min kişandiwûn û ji min va mina tahlîya xuya dikirin çend tiştan binivîsînim.

germeke nedîtî

Wexta ku ez nû gihêştim gund, bayeki bê wext dihat û talaz radiwû. Bi ro germ bi şev ji sar wû. Te digot, hawa û heyama xwe şaş kirine. Paşê, germeke pir bi tîn dest pê kir. Dereceyê germbûnê bi ser çeli diket û carna digihêşt ber penceyî. Te nediwêrî ku nava rê derkevî derva û rûyê xwe bidî rojê, mîna ku yeki ew sur kiriwe, wê diqijland û dişewtand. Li gorê ku qal dikirin, zevî jî îsal zû gihêştinê û wexta em çûnî, nava temuzê zevî çinîwûn. Hasili heyam ne heyamê berê ne û ew î guhêrîne. Germbûna global ya ku para meriva jî tevê ye, li nava Anatolîyê her derê zîwa kiriyê, kiriye çol. Berf û baran jî mîna

berê nawarîne. Bir û kani miçiqîne, ava wana kişiyê kûrîya binê herdê. Dirêj nekim, mîna ku dibên, vana ne nişan û elementên xêrê ne.

şahîya kultura Xelika

Va cara duduya ye ku li Xelika şahîyên kultura Xelika “Karacadag kûltür festivali” tê çêkirin. Çend kesên hewskar bi piştbazîya şaredarîyê şahîyê bi rê dixine. Gaveke bikêr e. Yên di nav da dizanin, qeram û zehmetîyên karên bi vî toni giran e. Loma gerek e ku meriv kesên ku xwe didine ber vî karî û serokê şahredarîyê malava bike. Li rû vê, gerek e ku meriv kêmaniyên şahîyê jî bi nav bike. Çend tiştên ku bi min mîna kêmanî hatin, ez ê li vira kurt bînim ziman. Bi fikra min, bernameya (programa) şahîyê ne li gorê navê wê bû û para kultura Xelika tê da da pir hendik wû. Tenê koma Xelika û Ehsanê kêmel derketin seheyê û muzîk pêşkêş kirin. Beşên kulturê din, mina tarîx, huner, folklor û hwd. di bernamayê da tune bûn. Li şahîyekê bi vî navî, bi kurmancî henek, heqat, helbest newin nawe. Qalkirina rewşa kurmancîyê û tehdît û tehlûkên li ser wê ferz e.

Di şahiya kultura Xelika da qala ewrên tarî yên li ser zimanê kurmançî neye kirin lê li ku derê? Çi hêyf e ku vana di bernameyê da tunewûn. Bername bi giranî ji komên muzîkê û kîlam û stranên wana hatiwû dagirtin.

Di dewrana globalîyê da Xelikî jî sewa kar û qezencê, xwandin û têcirîyê barkirina bajarên mezin û welatên Ewrûpayê. Wekî ku tê gotin, ew î li her dere dunyê belav bûne. Îro Xelikîyên ku li dervayî Xelika têne dunyê ji yên ku li Xelika tenê dunyê belkî pirtir in. Yanê nivşên nû yên li dervayî Xelika jî tevê, kultur û tarîxa Xelika baş nas nakin. Şahiya kulturê Xelika sewa vê fersendeke rind e. Wekî din, şahî sewê jinandin û qedirzanîna zimanê me jî fersendek e. Lê ji bo vê jî gerek e ku di bernameya şahîyê da bi kurmançî dengkirin, henek, heqat û helbest hewin û ji berhemên bi zimanê kurmançî nimûnê bên pêşkêşkirin. Tunebûna vana kêmanîyeke mezin e.

Wekî li her derê, li Xelika jî kurmançî her çû berve bîrbûn û wendabûnê dihere. Şor û gotinên kurmançîyê roj bi roj têne ji bîrkirin, devê şorê ye, têne kuştin. Ji bîr nekin ku ziman şana milleta ye û weki pîvana serate ya hebûna milletan tê binavkirin. Lewma nehelein ku kurmançî, zimane dayk û makên me ji ortê rawe. Gerek e ku em wî min şerefa xwe biparêzin. Bê parêztina

zîmên şanû şeref nayê parastin. Heqê min yê reydanê tune, eger hewûya min ê reya xwe bida namzet û partîyên ku qîmetê didin zimanê kurdî û li ber xwe didin ku rê li ber hevîsîna kurmançîyê di dibistananên resmî da bê vekirin. Eger namzet û partîyên ku vê dikin tunene, min reya xwe reş bikira.

Xwastina hevîsîna kurmançîyê di dibistanên resmî da ne gunekarî ye, heq e heq. Bervajî, nexwastina vî heqî gunekarî ye û eybeke reş e giran e ji me ra.

Dîmenekî şahîyê din î balkêş jî hewû. Şûna şahîyê li nava gund, li meydana ber camîya jor wû. Pêçekê di ber destpêkirina bernameya şahîyê ewrên reşe barrenbar geh heldihatin geh jî dêdihatin, te digot ha barî ha yê ku biwarê, lê ne barî. Ji hêlekê da jî ba û babîson tevra bûn û xwelî û xûbar barandin. Te bigota qey hêzên li jor jî ji şahîyê ne razî ne. Birek jendirme bi mirûzên tahlkirî, sîlehên otomatîk li ber pîst li çaralîyên şahîyê bi awayekî xwepkirî dawestîwûn. Wana dorûpaş meydana şahîyê bi şêrîdeke naylonî hewş kiriwûn. Aşkere wû ku peyama vê dimenê tirsandin wû. Hêzên dewletê xwe gij kiriwûn û didan dinimandin.

zewacên bêdil

Berê peyîz wû, niha havînê bûye demsala zewacên li Xelika. Havîna îsal li

Xelika dohl (dawetên zewacê) pir wûn. Roja ku ez gihêştîm gund, gotin îro heft dohl di rû hev da lêdikevine û xelkî tê oxintîdayînê narê. Li gorê ku qal tê kirin, îsal tevhev nêzika heftê-heystê dohl lêketiye. Xêyrî îstîsna, berê bûk û zava li gund diman. Bûkên ku didane der û diçûn yada pir kê m wûn û dilê meriva pê diêşîya. Lewma ji bo bûkên yadbûyî digotin, “gune ye yad bû çû!” Di pêy bûkên yadbûyî şîn dikirin. Lê niha piraniya bûk û zavan diherine yadan. Ne diherine gundê cîran, ew diherine Elmanya, Hollanda, Qanada û hwd.

Di pêy va şînkirin jî tune, şabûn heye, şabûna “xelasîyê”. Ku yek rê li xwe dike û dihere welatekî Ewrûpayê bi şûn dibe jê ra dibên, “çû xelas bû!”. Weng xuya dike, ku di binê pirê van zewacana da çûyîna welatên Ewrûpayê heye. Meriv dikane wana wekî zewacên bêdil bi nav bike. Zewacên bêdil gişt ne zewacên bi zorê ne. Zewaca bi zorê ew e, eger ji bûk û zêve yek nexwaze, lê bi zora dê û baven bê zewicandin. Pir cara, bûk û zave ku ne pir bi dilê wan be jî, bi gorê dê û bavan dikin û ji zewaca ku ew minasib diwînin ra dibên erê. Loma ez ji zewacên bi vî tonî ra dibê m zewacên bêdil. Ji zewacên bêdil çiqasê bi zorê ne kes nizane.

Berê jî li Xelika zewacên bêdil pir wûn û yên ku bi dilî xwe û bi hezkirin dizewicîn pir hendik wûn. Mezinên ma-

la û dê û bavan digotin çî ew dibû, fikrê bûkê û zêve tu qiymete xwe tune wû. Dîsa ji ku formalîte we jî, rizê bûkê û zêve heldinan. Zewacên berê jî li gorê qeyde û ketegoriyên sosyali dibûn, qelav (zengîn) bi qelava ra, xizan bi xizana va dizewicî. Niha jî pul û pere, mal û milk, karîyêra akedemîk û têcirîyê û Vîzeyaya çûyîna nav “gêwir” pîvanê zewacê ne. Lê vîzeyaya Ewrûpayê di ser gîştikan ra ye.

Edetên dohla jî hatine guhêrîn. Kultura dohlê ji hen alîyan da neçê bûye. Nimûne kincê bûkê yê ku jê ra dibên, “gêlînlîx” (ji şora tirkî “gelinlik” hatiye wergirtin), cawekî sipî ye û li bamin tu xemla xwe tune. Kincê bûkê yê berê reng bi reng bi min hîn rind wûn. Sîwarkirina bûkê bi erabê hespa (fay-ton), teqandina fişekên hewayî, belavkirina pastê bûkê, vana jî çîn û edetên din yên nû ne. Yek jî li rû dohl û zirnê hunermend yan jî komên muzîkê bûye mode. Dengê kilamstrana wana di mîkrofonê û megafonan da tiştêkî ne baş e, deng hetanî hundurî malan te û meriv ji ber nahewe. Ji nexwaş û dergûşan ra gune ye. Tiştêkî din î ne baş jî aşkerekirina oxintîya bi mîkrofonê ye. Lêdana (rexne) serokê şahredariyê li vê edetê ya ku wî di dengkirina xwe ya di vekirina şahîya kulturê da kiriwû, di cîhê xwe dawû.

Dîmenek ji ŞÊNAYÎYA II. A QERECDAXÊ

helbijartin

Wekî ku min li jor jî gotiwû, di qirarê helbijartinê ra ez î li Xelika wûm û li çend deran bûme şahîde sohbet û mineqêşeyên li ser reydanê. Di ber helbijartinê xuya wû ku mêla piranîya helbijêran berbi AKP ye. Digotin, AKP rind e, di bin hukumdarîya wana da milletî jî hêla abori, aramî û ewlekariye da rehet e û ew e ji kurmanca ra jî ne pir hişk e. Hena digot, ji xerawan a rind AKP ye, hene din digotin, ne ku AKP omdîya me ye, lê ji qahire CHP, MHP û eskeran em ê reya xwe bidin wê. Rast an ne rast ji bo namzetê serbixwe yê ku DTP alîkarî dikir, digotin, kî ye em nas nakin. Henan jî digotin serbixwe nikanin tiştêkî bikin.

Herçiqas di van gilî û gotinan da pir yan hendik parîyek rastî hewe jî, bi dî-

tina min helbijêrên ku reya xwe dana AKP şaşî kirin û reyên xwe herimandin. Baştir bûya ku wana reyên xwe bidana namzetên serbixwe yan jî bêtahl bidana. Qet newe bi vê rê giranîya reyên kurmancan dê derketa meydanê û va jî, AKP jî tevê ji partiyên Tirkîyê ra bibiwa dersekê û belkî ew ê ji bo çareditîna ji pirsira kurdî ra di şûna xwe da bilevîyana. Di eslê xwe da, heta niha li ser pirsira kurdî û çareserîya wê tu ferqeke mezin di navberê dîtina AKP û partiyên din yê wekî CHP, MHP û DP da xuya nake.

Helbijartina li Xelika ji aliyê zimên da jî balkêş wû. Pir şor û gotinên Tirkî ketine nav zimanê kurmancî. Di dengkirin û liberhevdanên Xelkiyan yê li ser helbijartinê gilî û gotinên mîna, “seçima ber vê yüzde otiz...”, “ez î reya

xwe bidime bagimsiza” derbas diwûn.. Halbukî hemberîyê vana bi kurmancî heye, nimûne, şûnê “seçimê” helbijartin, û şûnê “bagimsiz” serbixwe. Lê ji ber ku van şorana heta niha di kurmancîya dengkirinê da cîh negirtine û bikaranîna wana nebûye edet, tirkîya wan hatiye wergirtin. Eger du-sê kesan pêşî bikişandana, nimûne bi inad ji serî da, şûnê “seçimê” bigotana helbijartin, şûnê “bagimsiz” bigotana serbixwe, hingê ehtimal heye ku ew ê zû biketana nav kurmancîya dengkirinê. Lê ka yên ku vê bikin kî ne? Ku tu li hal û hawala xwanda û ronakbîrên Xelika mêz diki, bi min weng tê ku pirê wana ne hale xwe ne ji hale qirkirina zimanê kurmancîyê heye.

pewr û saf

Bi ro, ji ber kelekela germa havînê meriv nedihewî û xişûxalî dibû. Lê ku roj di paş çiyayên Xelika da hêl diwû û diçû ava heyamekî nû dest pê dikir. Bi şev bayekî hûnîk dihat û ku ew li serûçavên meriva belav dibû, ew pê mest dibû. Hîngê meşeqetên germê zû ji bîr diwûn. Êvarê û bi şevê em li ser çardaxê malê xwangê min, Mirca Hecê rûdiniştin. Li bin ezmanê çik û sayî û li ser çardaxê, salixdana tam û mestbûna sohbet kirinê, çay vexwarinê û xûrînîya sivik ya bi nîvê şevê, ne mumkun e. Min bi dîqet guh dida ser gilî û gotinên Mircê. Mîna her

sal îsal jî çend şor û gotinên bi kurmancî yên ku min heta niha qet nebihîsti yan jî ji bîr kiriwûn, ji devî wê bihîstin.

Yek ji wana “pewr û saf” wû. Ew navê komeke stêrkan wû. Ew ê ji axzê rohelatê da heltê. Li ser wê gotineke weng ji heye, bi merivên ku dereng ji xew radi-bûn ra digotine, “de rawin rawin, pewr û saf ê helatine”. Li ser vê komê stêrkan nistîyek jî heye, ji bo pezî rût (hatiyê birin) digotine, “meqetê win, pewrê pêva din!” Di nav gotinên Mircê da, va bêjeyê menebar jî hewû. “Navberê jin û mêra î mîna bîrê çelherinî ye” Di vir da herin(î) (çûyîn) herhal bi meneya gavmetro tê bikaranîn.

Qasî ku di bîra Mircê da mayîne, nav û navlênana çin û motivên li ser xalî û balîfên ku bi dest hatine kirin bi min pir balkêş hatin. Hen ji wana ew in: Lefêr, Jîka sor, Nîka sîpîk, Şîrîkê Hemêlî, Alsêvik, Kawik, Binçeng, Herçîk, Qilç, Gol, Pitpitik...

Ku meriv van tiştana dibihîze û dixwîne ji hêlekê da bi dewlemendîya ziman û kultura kurdî şa dibe. Lê ji hêla din da ji meriv bi ber xwe dikeve ku pir berhemên ziman, hûner û kultura kurdî wenda dibin û em bi layîqî lê xwe xwedî dernakevin.

Mainz Elmanya 26-08-2007

ŞÊNAYÎYA II. A QEREC DAXÊ YA DOSTANÎ, AŞTÎ Û ÇANDÎ

Mem Xelikan

Fatma Karakaya û
Can Celep şênayî
pêşkeş kirin

Xwendevanên Bîrnebûnê, dizanin sala çûyî jî, Xelikên Qerecdaxê şênayîyek pêkanî bûn. Îsal dîsa li 28'ê Tîrmehê bi navê li jor şênayîya xwe ya duvemîn çêkirin. Xortên gund; di navbera xwe da çend civîn çêkirin şunde ji bo şênayîyê komîteyek amedekar hilibjartin. Ji bo pêkanîna şênayîyê, komîtê û çend hevalên bi wana re alîkarî dîkirin pêşnîyarek dan. Ji bo ku ew şênayî ya bi edetî we û naveroka (içerik) wê hê dewlemend be li paş wê şuxilê sazûmanek hebe. Bi wê fikirê komîteya amedekar ji reîsê beledîyê (şaredar) alîkarî xwast. Wî jî, ew pêşnîyara wana qebûl kir û soz da wana. Ji wê rokê şuva, ku beledîyê

vî karî bine şûnê û komîteyên amedekar her salekê beledîyê hilibijêre û wazîfê bi-de wana û her salek were ew şênayî ya ji bo çand û kultura Xelika ku naveroka xwe tim pêşta here.

Di komîteya amedekar da;

Hasan İşcan

Can Celep

İhsan Demirsoy

Nihat Yurttaş

Vedat Kazan

İbrahim Yıldırım

Cantekin Yaşar

Yusuf Yüksekdağ

Tolga Celep

Koma Agirê Jîyanê di ŞÊNAYÎYA II. A QEREC DAXÊ de

Di komîteya resmî da ;
 Şaredar Mehmet Yüzer
 Ramazan Çiftçi
 Hasan İşcan
 İhsan Demirsoy
 Nihat Yurttaş
 İbrahim Yıldırım
 cih girtin.

Şênayîya îsal; li seet 18:00 da dest pê kir. Cem Celep û Fatma Karakaya pêşkêşkerin şênayîyê wûn. Dengkirina vekirinê şaredar Mehmet Yüzer kir.

Hunermend;
 Şevket İlhan
 Dilşah
 Hozan Besrî
 Cengiz Acar

Koma Serhad

Koma Agirê Jîyan;

tev li şênayîyê bûn û bi kilam û stranên xwe yên xwaşik coş dane şênayîyê. Ji hunermendin gund; Miherem, Êhsan û Serkan jî şênayî bi stranên xwe rengîn kirin. Bi dahol û zirnê keç û xortên gund govend gerandin. Piyango hate kişandin û yên bi talih xelatin xwe girtin. Jî gundên doralî tevlêbûn baş wû. Beşdarîya şênayîyê vikaşî sala çûyî tûnebûwe jî, baş wû . Mala amedekar û yên alîkari kirin ava be.

Şênayîya 2006 a ji bo ku ya yekemîn bû, qet nehate rexnekirin. Dixwast, havalên amedekar ji bo salên pêş çavtirsokî nebîn. Muze, resimên mezinên gund,

Folklor xortan di ŞÊNAYÎYA II. A QERECDA XÊ de

Govenda keç û bûkan di ŞÊNAYÎYA II. A QERECDA XÊ de

protokola mîvanan reng dayîbûn şênayî yê. Hukmên pêşin, yên merivên resmî jî vala kirin. Armanç, li salên pêşî hundirê şênayîyê hê tiji kirin wû. Lê wer nebû. Şênayîya îsal wek dol û daweteke gund derbas bû.

Şênayîya Kultur û Aştîyê wû. Le ji bo aştîyê tu mesaj nedan. Tişteki ku kultura me bîne bîra beşdarî, tune wû. Naveroka wê î vala wû. Hundirê wê şênayîyê, bi erf û edetên Xelika, folklor, kilamen şîna, stranên Xelika yên dîlan tiji nekirin. Dixwast hundirê programê bi wana tiji bikirina ku ew bigêhiştî ar-

manca xwe. Bi vî rengî şênayî ya îsal, jî dol û dawetekê zêdetir tişteke neda.

Va şênayîya edetî li salên pêş jî, weng bê naverok û bê mesaj, tenê ji bo Xelika guh bidîn ser çar stranên û govendê bikişînin, pêkwerê xerê nebe jî ya bibe. Lê dixwaze xwendevan û ronakbîrên Xelika destên xwe di bin kevira kin. Xortan, bi serê wana bi tenê bernedin. Bi rengekî hê baş, bi naverokeke tiji, wê şênayîyê wek festîvalek hê mezin wûnin meydanê. Xelikan, xwedîyên wê kulturê ne û qedroyên xwe jî hene.

PARKA MIKAÎLA

Dr Mikailî

Hîn tişt hene di heyata meriya da, meriye xewna wana biwîne, li ser xeyala çêke, lê ku wext û zeman hîn nehata ye, nikare wê bine ci, ava bike.

Ez wek şexs, kes, ji xeyaldîtîne hêz dikim. Hîn di zaroktiya xu da min tim xewna Kurdistanê didît, xewna radyoke kurmançî ku ez wek spîker têda kar dikim.

Dû ra ku çûm mektewa Ortaokul û lisê îcar ez gîhîştim kultura bajarvanîyê, min ew nas kir. Rojname her-tim diket malê me. Min bi ser rîya wa rojnamena, hû kir ku ji min û me bêtir jî li dunyê ji min pirr dûr jî kurd hene, kurdek heye, navî wi Barzanî ye. Wekî rojnameya tirkî, Tercümanê dinivîsand,

Molla Mustafa Barzanî û şervanên wî, rêhevalên wî hene û ji wan ra jî diwêjin: peşmerge!!!

Sal sala 1972 –yan jî 1973 bû, ew sal rind jî nê bîra min, lê li wa salana bû. Rojnamevan çû bu cem Barzanîyê Nemir û pê va roportajik çêkirî bû.

Min bi xwendina wê roportajê cara yekê zanî bu ku ez wek kurd li ser vî er-

dî ne tenê me û hîn kurd jî li ser çiyê ji bo me her-bê dikin. Him jî şervanên herî camertir û delal in.

Ez diçûm mektebê dersê, min di dersê da tim xewna wana didît û resmê wan di nav defter û kitêbên xu da çêdikirin.

Guhdarîkirina radyoya Yerîvanê jî bi tehmeke pirr bi zehmet bû, zor bû.

Ez rind nedigîştim kurdîya wana lê dîsa jî pê şa diwûm. Min bi xu xuva manayek dida wê kurdîyê. Mesela peşmerge dihat çî manê, min nedizanî. Min digot qey ew ji kelîmeya pêş û mêr hatiya çêkirin, yanê mêrî ku ji ber gîştika tere şer, bê tirs û xof e.

Hetanî ku ez hatim Ewropayê jî min

hîn pirr tişt û manayê wana nedizanî. Lê îro bi rîya têkiliyan, TV, radyo û kovaran ez dikarim piraniya lehçe, devok û zaravayên kurdîyê fehm bikim, têbigihêjimê.

Lê li gundî min her tişt li hember zimanî min û kultura min dimeşe. Di salên 1970 ê da li gund tu kesî tirkî deng nedikir, herkesî bi kurdîya qedim û dewletî qise dikir. Erf edet û risimên me hîn wekî xu bûn, wekî berê bûn. Em li gund qebîleke herî mezintir in. Ji nivê zêdetir gund jî gî meriyê me ne. Lê îro ji kal û pîrê min tu kesek li gund rûnane.

Ew qasî 7-8 sale ku ez li havîna bi zar û zêcî xu va terim du hefta li gund tatîla xu dikim, li wir dijîm. Lê min dît ku di alîkê da dewlet bi avakî kûr û jêhatî di hêlekê da jî ji sedî zêdetir televizyona tirkî dev avêtine ziman û kultura me, yê wê bix-

wun û bihêrîn. Tu li hember wê jî tişt tek ne têkirin, ne jî mecal û taqata millet heye.

Her tişt bi tirkî bûye. Ez rastî jinên pîr hatim ku heta nika tu tirkî deng nekirine, bi neviyên xu va tirkî qisa dikin, navî zarya bi kurdî be jî! Di dawatan da hendu tura, sing sing, bazdan

û govende me yê berê tunene. Govend heye lê bi tevlihevîyekê da. Ji boyî vê jî hersal ku ez çûm û neçûm vir jî, ez ji boyî va halî Mikaila jî ketim xewn û xeyalan. Piranî xewn, xof û xeyalên li hember va mirina li pê, ya li ber çavan.

Lo ka ez ê çî bikim ku bila zimanê kal û bavan, li ser vê xaliyê, axê nemire, ji holê ranebe!.

Mîn tim bi gundî û cîrana va û li hindê wana jî bi zaro xu va kurmancî deng kir. Ji bo ku bira ew tesîrek li ser wana bihêle. Mîn hevalê xu yî kurd dawet

gund kirin ku bira wana jî dîsa feyda xu lê biwi. Li gund dawata sunneta lawên xu kir ku ku têda Qur'an û mewlûda kurdî bidim xwendin.

Ez bi xu ji malek dîndar û xoce têm. Kal û pîre me bi vê hatine naskirin. Lê min zû va tu di vê alîda tiştik nedikir. Ku ez nika terim gund, bi gundîyan va

1-Hewzek ajnê

2-Çêkirina parqekê li nav gund li şûna xirava

Me ji boyî rakirina xirava û parqa biryar da. Ji ber ku bi vî awayî me dikarî bi-gîhîjin çend armancan. Yek, navîna gund, malên kevn û xirawe gî hilkişiya bûn, me dikarî ew ji holê raki-ra. Dudu, li şuna wana par-

terim limêya cumê (Înê) jî.

Ez terim dawat û şînên wana, şenayîyê wana. Yanê dixwazim di nav wanda bim ku bira feyda min li wan be. Ku meri bi awakî din biwêje; ez çerxî eslê xu bûm ku bira wana jî wê biwînin û ew jî bizi-virin ser eslê xu!

Qasî du sal berî vê, me komik gundîyên xu li elmanya civandin serhev û ji wana ra him qala Bîrnebûnê kir û him jî me got ka emê ji boyî gund çi bikin, çi feyda me ê ji gund û gundîya ra biwe.

Ez bi wê serbilind im ku herkesî Bîrnebûn nas dikir ku tim nexwendîbûya jî. Wana ew li ser rîya înternet ê û ji Roj Tv bihîstî bû. Min bi rîya DIA yan ji wana ra qala tarîxa gund kir, bi resima ew ra wan da, ew bi vê pîrr dilxweş bûn. Me hînek pere jî berhev kir, lê ew ne bes bû.

Li dû çûyin – hatina çend cara li gund û lêpirsina gund, ji bo avakirinê li gund du alternatîf peyda bûn, eşkere bûn.

qek zariya ava kin, dar û çiçekan bireşîn. Yanê heşinayîyekê bînin navî gund.

Gunde me li nav çolê ne, bê dar û heşinayî ne! Ya herî muhîm jî ji boyî min ew bû ku, me dikarî bi vê parqê, navî gund î berê MIKAÏLA, li ser tabelayekê bidim nivîsandin û tarîxa hatina me û jî-kuhatina me jî têda bidim nîşankirin.

Yanê bi vê rîyê tiştîkî bikim ku gundî rokê zimanî xu ji bîrbikin jî, nekarin biwêjin ku em tirk bûn û em ji Asya Navîn hatine vir. Eslê xu, koka xu inkar nekin. Ji ber ku hatina wa wextê ne dûr e, ez nika da xewna wê ya xof diwînim.

Ji bo avakirina parqê min di meha nîsanê da 10 roya û di vê havînê da ji du hefta wexta xu xerc kir. Hîn gundîkî min î din jî ji Elmanyê piştgirîyek baş kir, Xwadê jê razî be, ya ku mayî jî min dîsa ji kîsî xu dayê, li ser jî sekinîm û ew tiştên min li jor jî rêz kiribûn, gîştik me dan çêkirinê, avakirinê.

Eger hûn îro herin Înler Köyü, yanê Mikaîla li Anatoliya navîn li bin perî Polatli-Enqerê, hûn ê li nav gund hêla Camiyê parqakê biwînin, eger hûn westîyane, yan jî tî bûne, pêya bin, li ber parqê jî Qahwexane heye. Hûn ê çayekê vewxun, ku zaro jî li cem we ne, wana jî ê xu li Parqa MIKAÎLA hêl kin, xij kin û billeqînin. Haa di nav vî karî da tiştên negatîv qe newûn?

Bûn erê. Lê wana tu hêrs û hewesa min ya li hemberî tirkbûyîn û ji holêrakirinê tesîrek nekir. Ewna tenê vizikê çûk bûn. Min yan nedît, yan jî pêlê dikir, ser ra derbas bûm.

Wek mînak; ji ber ku rengî tabelayê kesk û zer bû, gundiyeke tirkîyehêz, em îhbar kirine ku ew rengana rengê bi tahlûke ne!

Lê rastî ew bu ku ew, yan jî ewna ne li hember reng bûn, li hember nivisara ku li ser hatibû nivsandî bûn. Li ser ev hebû:

“Bu park 1750 lerede D. Bayazıt tan göçerden MIKAİLÎ aşiretin-den atalarımızın anısına yapılmıştır.” (Ev parq ji bo bîranîna kal û pîrên me yê ku di sala 1750 an ji BAZIDê bar kirine, hatiye avakirin.)

Li bini jî kesên ku piştgirîya wê kirina

hatibûn nivisandin. Lê min îcar jî ew bi spî û portaçal rengî da nivisandinê. Û nika ew bi wir va ye.

– Rastîya ku di dilî min da tim derbas diwû, ya ku dikeve xewnê min ew e ku em rokê li ser tabelaya gund bi avakî resmî, qanunî him ÎNLER KÖYÜ him jî MIKAILA binivîsandin.

–Li gund muze û kitêbxaneya Mikaîliya vekin ku gundî li wir tarîxa, kultur û çanda xu hu (hîn) bikin.

– Dîsa li gund tevî û dezgehên gelt û xaliya çêbikin ku bira ewana dîsa ji hêla keç û bûkên me bi çînen berê, yê ji kal û pîran da mane, bîn unandin.

Bûk û keçikên me dîsa bi kurmanckî li ser tevna kilam û stranên dil û şînan bistirên û biwêjin.

Hûn çî difikirin, ka ev xewnên min jî rokê diwin rastî?

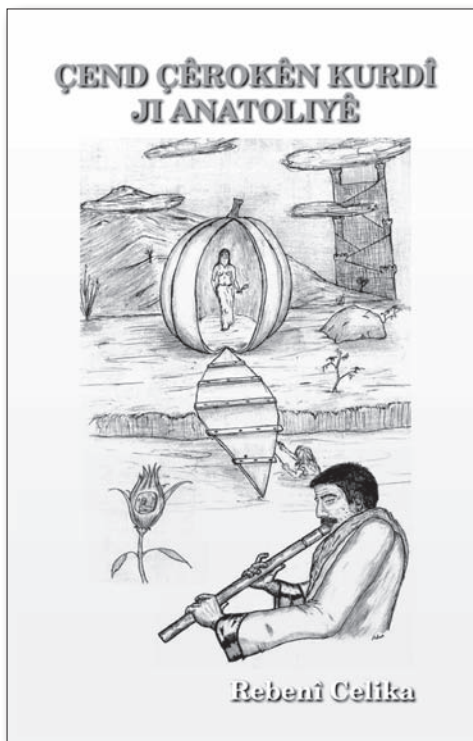
Bi navê Çend çêrokên kurdî ji Anatoliyê bi amadekirina Rebenî Celika derket.

Birêz Rebenî Celika, navekê bo xwendevanên kovara Bîrnebûnê naskirî ye. Yek ji wan berhevkarê çîrokên gelerî yên ji kurdên Anatoliyê ye. Rebenî Celika hem ev çîrok berhev kirine, li ser xebateka taybetî kiriye û hem jî bi perê xwe ew kitêba daye çapkirin, bi wê jî nemaye, piraniya kitêba hubayê kovara Bîrnebûnê kiriye ku bo xwendinê bèn belavkirin.

Em li vir, bi navê redaksiyona Bîrnebûnê vê xebata birêz Rebenî Celika pîroz dikin û dibêin; mala te ava! Bi vê berhema te ya bi qîmet te ji ziman û çanda kurdî re xizmeteka pîroz û giranbiha kiriye.

Ev berhema ji 11 çîrokên pêk tê. Kitêb bi pêşgotin û analizeka li ser çîrok û bi giştî edebîyata devkî ya kurdên Anatoliyê, destpêdike. Birêz rebenî Celika li ser kitêbê wiha dibê: *Çêrokên ku di vê pirtukê da cih digirin hemû di nav kurdên Anatoliyê da hatine berhev kirin. Çêrok ji çavkanîyên cur-be-cur hatin berhav kirin. Wekî şexsên ku bi çêrokan dizanin, çavkanîyên nivîskî (kovar, rojname), malpêrên internetê ne.*

Ji bo ku şeklê çêrokê yê ku di pirtukê da hatîye weşandin derkeve holê, me çavkanîyên ji hev cûda, dan ber hev. Ji wanan tekstekî hevpar bi der xist.

Zimanê ku di çêrokan da hatîye bi kar anîn zimanê çêrokan yê orîjînal e. Ango zimanê herêmê ye. Lê usluba qalkirinê, bijartina gotinan li gorê xwestina me bû. Li hinek çêrokan da me bê ku orîjînalîya wan were xirab kirin, usluba wan hatin guhêrin. Gotin, bêş li çêrokan hat zêde kirin. Li hinek deran jî gotin, bêş jê hatin kêr kirin. ...

Çîrokên ku di kitêbê de cih girtine ew in: *Çêroka Apê Al, Mesela êxe, diz û keçikê, Dêvî Heftser, Hewê Hennarê, Çêroka Lawkî nîska, Çêroka Qûngirê, Eşik û Bildirbêşik, Çêroka keçikê û lawkê êxe, Çêroka Rûvî û Pîrê, Çêroka Xoriz (dîk), Çêroka Kunderê.* Di dawîya kitêbê de ferhengogek jî hati cap kirin.

Ali Ciftci

Kovara zarokan KEPIR êdî li Swêdê jî derdikeve

Mahmud Lewendî

Kovara zarokan Kepir, ev serê 4 salan e ku li Duhokê bi kurmancî bi herfên erebî derdikeve.

Hejmara wê ya bi herfên latînî bi hevkarîya Weşanên APEC û Spîrêzê li Stockholmê derket.

Ev hejmara yek a latînî xwerû bi kurmancî ye. Xwedî: APEC û Spîrêz e. Berpîrsê kovarê Alî Çiftçi, sernivîser jî Mueyyed Teyib e. Wêne û derhênan: Necmeddîn Bîrî. Kovar nuha 16 rûpel û rengîn e.

Di vê hejmara latînî de ev babet hene:

Peyva Kepirê

Navdarên Kurd: Melayê Cizîrî

Çîrok: Mar û Rêwî

Balinde

Seyr e lê rast e

Alaya rengîn

Helbest: Hat roja bûna te

Helbest: Zimanê kurdî

Mijûlahîyên Kepirê:

Ez kî me? Tîp û peyv

Pêkenok

Kulîlkên Kepirê (wêneyên zarokan)

Kovar nuha ew ê du mehan carekê derkeve. Her hejmarek nuha 16 rûpel in lê li gor xwedî û perpîrsên kovarê di demên pêş de ew ê bikin 20 rûpel.

Di warê derxistina Kepira bi herfên latînî de berpîrsê kovarê Alî Çiftçi weha dibêje:

”Apec û Spîrêz

hevkarîyekê bi hev re dikin. Ev kovar jî parçeyek ji projeya me ya hevkarîyê ye. Bi a me pêwîstîya zarokên kurdên li derveyî welat bi kovareke weha heye. Loma me bi berpîrsê Spîrêz û sernivîskarê Kepirê Mueyyed Teyib re li hev kir ku em vê kovarê veguhezin tîpên latînî û kurmancîya wê jî adapteyî kurmancîya kurdên bakur bikin û derxin. Lê demên pêş de em dixwazin berhemên zarokên kurdên li derveyî welat jî xwe tê de bibînin.”

Li jêrê em pêşgotina hejmara 1. a latînî ya sernivîserî pêşkêşî xwendevanan dikin.

Peyva Kepirê

Gelek ziman hene ku ji zimanê me pêşkevîtir û dewlemendtir in. Ji zimanê me pirtir pirtûk û kovar û rojname pê derdikevin. Pitir film û stran pê dihêne çêkirin û gotin. Lê çi ziman ji zimanê me şîrîntir nînin. Ji ber ku ew ji bilî ku nasnameya me ye, yekemîn ziman e me bihîstîye, yekemîn ziman e em pê axîfne û çiqas em zimanên dî fêr bibin jî dê her ew bimîne xoştirin ziman em hest, soz, hizir û birên xwe pê derbibirin, eger em baş fêr bibin.

Mirov zimanê xwe ji dayik, bab, bira, xuşk, heval û hwd fêr dibe, lê bi xwendinê dewlemend dika û ew mirovê nexwendevan be yan jî berdewam nexwîne hem zimanê wî û hem zanîna wî jî dê hejar bimîne û di encam da şansê serkevîna wî ya di jiyane de jî dê kêmtir be.

Mixabin, rewşa ku gelê me tê da di jî weha kirîye ku zimanê me li paş bimîne, pirtûkxaneyê me hejar bimîne, zarokên me zimanên biyanî ji zimanê xwe baştir bizanin û bi wan zimanan jî bi hêsantir bixwînin û di encam da sal bo salê zimanê wan kiz û lawaztir lê dihêt û di dawiyê da dev ji zimanê xwe berdidin û êdî hew pê diaxivin jî.

Ji bo ku em rê li vê diyardeyê bigirin di viya em hewl bidin da ku pirtûkxaneyê ka dewlemend û rengîn ava bikin. Em kovaran der bixin. Her bi vê armancê herdu weşanxaneyên kurdî **Spîrêz** li Duhokê û **Apec** li Stokholmê vê kovarê bo zarokên

kurd li Ewropayê derdixin.

Kovara Kepirê kovareka navdar e li Kurdistanê başûr û ev pitir ji çar salan e, heyvane derdikeve û zarokên kurd dixwînin û jê hez dikin.

Ev hejmara yekê ye li Stokholmê çap dibê. Hêvîdar in babet, nexş û nîgarên wê bi dilê we bin û hûn bi pêşniyar û berhemên xwe wê bi xeml û rewştir bikin.

Kepirê ji bo we ye, xwedî lê derkevin.

Heta hejmareka dî hûn şad û Kepirê we ava.

Sernivîser: **Mueyed Teyib**

Kovara Kepirê hûn dikarin ji van adresaan peyda bikin:

Apec

Box: 8121, SE163 08 Spånga/Sweden

Tel: 08-761 81 18

e-mail: apec.t@telia.com

www.apec.nu û www.spîrîz.org

Nûjîn Karahan li Stockholmê li lîseyê diçe dersa kurdî. Min di dersa kurdî de ji xwendekaran xwest ku kompozîsyonekê binivîsin. Nûjînê jî ev nivîsa jêrîn nivîsî. Çi di warê naverokê de be û çi jî di avakirina hevokan de be, nivîseke kurt û xurt û bi serketî ye. Fermo ez nivîsa wê pêşkêşî we dikim.

M. Lewendî

Rojeke Berfînê

Her sibeh ez bi dengê xweha xwe ya piçûk Berfîna dusalî re şiyar dibim. Her sibeh jî eynî deng ji hêwanê tê. Carinan dengê girî û carinan jî dengê ken, tu yê bibêjî qey dengê girîyê wê ne bes e, teqereq û gumeguma wê jî ji guhê min dernakeve.

Lê gava ku ew ne li malê ye, ez bêriya wê dikim. Ez ji xwe re dibêjim: "xwezî ew li vir bûya û min têt ew maçî bikira".

Îroj ji rojan şemî ye û em hemû li malê ne. Rojek berê min torbeyek şekir ji Berfînê re kiribû. Herkes zane ku wek hemû zarokên piçûk Berfîn jî gelekî ji şekiran hez dike.

Min nuh çavên xwe ji xewê vekiribûn, li pêş min, li ber deriyê oda min Berfîn sekiniye, li bendê ye ku ez jê re bibêjim, "Nûjînê ji te re tişteki kirîye!" û ew jî wek hertim zalî devê min dike û dibêje, "Nûjîn tişteki kilîye". Dû re kenek tê rûyê wê, çavên wê jî dikenin.

Êdî ew dizane çî ye; gava ku torbeyê şekiran dibîne, kêfa wê tê, bi kêf û ken radihêle torbeyê şekiran û qet li pişt xwe nanêre û direve salonê.

Stockholm 15.10.2007

Nûjîn Karahan

Weşanxanên APEC û SPÎRÊZ di fuara pirtûkan a navnetewî ya Göteborgê de

Amed Tîgrîs

Îsal pêşengeha (fuara) pirtûkan a navnetewî li bajarê Göteborgê di roja 27.09.2007an de dest pê kir û heta 30 ê mehê dom kir

Di fuara pirtûkan a navnetewî de her çendî piranî û giranî li ser pirtûk û berhemên swêdî û welatên Skandinavyayê bûn jî, mirov dikaribû bi îngilîzî, fransî, almanî, japonî, spanî, farisî, erebî, estonî, vîetnamî, rûsî, kurdî û bi zimanê din ên cîhanê berhevan bibîne û bikire.

Di fuara pirtûkan a îsalî de du weşanxaneyên kurdî, **Spîrêz** û **Apec** bi hev re li fuarê cihê vekiribûn. Bi herdu alfabeyên kurdî kovar, buroşûr û gelek pirtûk di standa wan de hebûn. Di nav wan pirtûkan de, her çiqas kêmbê jî mirov li ser kurdan bi zimanê, swêdî, erebî, îngilîzî û bi tirkî jî didîtin. Lêbelê giranîya pirtûkan ên zarokan bû ku ji swêdî hatine wergerandin, di refên standada kurdî de hatibûn bi rêz kirin. Kovara zarokan a bi navê **Kepir** hem bi alfabe ya latînî û hem jî bi alfabe ya erebî bi taybetî bala mamosteyên kurd dikişand.

Berpirs û xwediyê Spîrêzê Mueyed Teyib û yê Apecê Alî Çiftçi bi xwe

beşdar bûn. Weşanxaneya Apecê wek prensîp hema hema hersal beşdarî vê fuara han dibû lê Weşanxaneya Spîrêzê ku navenda wê li bajarê Duhokê ye cara pêşî bû ku beşdarî fuara pirtûkana Göteborgê dibû.

Ji niviskarên kurd Amed Tîgrîs, Hesenê Metê û Selwa Gulî û Evîn Çiftçi jî li gel herdu weşanxanan ji destpêkê heta roja dawî beşdarî xebat û çalakîyên herdu weşanxanên kurd bûn. Selwa û Evînê bi cil û bergên kurdî balê kişandin ser standa APEC/Spîrêzê.

Pirtûka "**Fanny li Şekiristanê**" bû bûka fuara îsalî

Gula fuara pirtûkan a li Swêdê îsal nivîskara kurd Hêlîn Özyurt bû. Keça kurd Hêlîna deh salî bi pirtûka xwe ya bi navê **Fanny li Şekiristanê** (*Fanny i Godislandet*) mora xwe li fuara îsal xist. Ev pirtûk tam di dema destpêka fuarê de, di nav weşanên APECê de derketibû. Hêlîn di fuarê de bû nivîskara herî biçûk û balkêş. Di fuara pirtûkan a li bajarê Göteborgê de rojnemeyên herî mezin, radyo û televîzyonên

Evîn û Selwa Gulî di di fuara pirtûkan a navnetewî ya Göteborgê de

swêdî standa Apece/Spîrêzê zîyaret kirin, wêneyên stand û pirtûka *Fanny li Şekiristanê* kişandin, li ser Hêlîn û pirtûka wê *Fanny li Şekiristanê* berna-me pêşkêş kirin.

Pirtûka wê bi ebat A5, 24 rûpel e. Naveroka pirtûkê rojêke şemiyê Fanny bi bapîrê xwe re li malê dimîne. Bapîrê wê jê re şekirokên cur be cur dikire û Fanny yeko yeko navê cureyên şekirokan dibêje. Bavê Hêlînê Hamîd Ozyurt bi xwe ji pirtûka keça xwe re wêneyên rengîn çêkirîye û ew xemilandîye.

Di fuara Göteborgê de bi 130 zimanî 200.000 edet pirtûk hatin raxistin. Ji derî pêşangeha pirtûkan bi sedan li ser mijarên cuda cuda û rengîn semîner, helbestxwendin, sohbet û gotûbêjên wêjeyî hatin kirin.

Du rojên pêşîn ên fuarê, bi tenê ji bo xwedî û xebatkarên weşanxanan, xebatkarên pirtûkxaneyan, nivîskar, wênekêş, îlustrator û xebatkarên wêjeyî û du rojên dawî yên fuarê jî, ji bo gel vekirî bû.

Hersal welatek dibe tema fuara pirtûkan a bajarê Goteborgê. Îsal te-

ma fuarê Estonya bû. Fuara îsal ji ali-
yê serokdewletê Estonyayê Toomas
Hendrik Ilves ve hat vekirin. Hendrik
Ilves ku di dema Şerê Dunyayê yê
Duyemîn de malbata wî wek penaber
hatibû li Stockholmê bi cih bibû û
Hendrik jî li Stockholmê hatibû duny-
ayê. Serokdewletê Estonyayê weha dest
bi gotara xwe û vekirina fuarê kir:

– Îro ez gelek kêfxweş im ku ez hati-
me welatê ku lê hatime dunyayê. Wezîrê
karûbarê Swêdê Carl Bildt ji min re got
ku tu yekem serokdewletekî din î ku li
Swêdê bûyî...

Li ser Estonyayê bi nivîskî gelek agah-
darî hatinbû amadekirin. Di festîvalê
de cihekî mezin dabû Estonyayê û
nivîskarên estonî ku li gelek lokal û di-
kan semîner pêşkêş kirin û pirtûkên
xwe îmza kirin.

Herweha îsal ji Afrîka Başûr xelat-
girê xelata aştiyê ya Nobelê Desmond
Tutu jî axaftineke kurt kir û di axatîna

xwe de li ser aştiya cîhanê rawesta.

Li gor statîstîkên ku ber-
pîrsên fuarê nivîsîn û belav kirin
îsal 110.000 kesî fuara pirtûkana
Göteborgê zîyaret kirine.

Herdu weşanxaneyên kurd
Apec û Spîrêz jî niha ve serî li
rêvebirîya Fuarê dane ku dê sala
pêş me di Fuara Pirtûkan a bajarê
Göteborgê de ciyeke mezin bigrin

û li ser wêje û weşanên kurdî çend semî-
neran amade bikin.

Roja dawî piştî ku fuar hat gir-
tin komeleyên kurd li avahiya ABFa
Göteborgê ahengeka helbestxwendinê
amade kirin. Di vê ahengê de Selwa
Gulî, Mueyed Tayip û Dilawer Karadaxî
û çendin din helbestên xwe xwendin.

Hilbijartinên parlamentoyê li Tirkîye

Nebi Kesen

Hilbijartinên 22î Tirmeha vê salê, bi serkeftina partîya hikûmet AKP qedîya. Xuyaye ku, AKP ê penc salên pêş disa rola hikûmetê bilihîze. Yek sazûmandarê AKP û wezîrê derve yê berê Abdullah Gül dawîya hilbijartinan bû serokkomarê Tirkîyê. Herdu bûyer ji bo sîstema sîyasî ya Tirkîyê û ji aliyê pirsgirêka kurd gelek giring in û divê di têkilîyek sedemencam da bên şîrovekirin.

Belavbûna Mebûsen Parlamentoyê		
Partî	Hejmar	Nispet
AKP	340	62,0
CHP	98	18,0
MHP	70	12,7
DTP	20	3,6
DSP	13	2,3
ODP	1	0,1
BBP	1	0,1
Serbixwe	5	0,9
Vala	2	0,3
	550	100,0

Hilbijartin di şertên krîzek dewletê da pêk hat, çima ku hêzên nijadperest-kemalîst dijî AKPê kampanyayek “laikî-dijîlaikî” destpêkirin û bi hevkarîya artêşê û Dedgaha Destûra Bingehî (Anayasa

Mahkemesî) pêşîya hilbijartina Gül wek serokkomar girtin. Serokerkanîya Artêşê “muxtirak elektronîk” daxist internetê û bi vê şiklê hikûmeta Erdogan eşkere îqaz kir. Daxwaza hêzên nijadperest-kemalîst yê leşkerî û sîvîl ew bû ku, AKP ê prestîja xwe li cem hilbijartvanan qeyip bike û ji hikûmetê dûr keve.

Mudaxeleya serokerkanîyê û kampanyayên dijî AKPê di hilbijartinan da vala derket. Hilbijartvan tercîha xwe ji bo partîya hikûmetê, ango AKPê kir û bi vî awayî nerazîbûna xwe bi mudaxeleyên sîyasî ya Serokerkanîya Artêşê anî ziman. Ji bo demokrasî û kêmbûna dewleta mîlîtarîst encama hilbijartinên parlamentoyê mesajek eşkere bû. Belê, hilbijartvanan li aliyê din, ji bo sedemên aborî û civakî jî raya xwe dan AKPê. Yek ji van sedeman jî çareserkirina pirsgirêka kurd bû. Berî herkesî Kurdan tercîha xwe ji bo AKPê kirin ku, hêzên nijadperest-kemalîst (CHP û MHP) nebin hikûmet û şerê li Kurdistanê hin ji kûr nebe.

DTP di hilbijartinan da bi navê namzetên serbixwe beşdar bû û bi hêza grûbek (fraksîyonek) ket parlamen-

toya Tirkîyê. Va, ji bo Kurdan û sîs-tema sîyasî ya Tirkîyê bûyerekk balkêş e. Encamek hîlbijartinê ya negatîf ew bû ku, namzetên serbixwe (yên DTPê) hindik rey girtin. Ne tenê li bajarên Kurdistanê, li temamê Tirkîyê reyên DTPê vê carê gelek kêmbûn. Di vir da kêmasî û şaşîtîyên berpirsên partîyê ro- lek lîstin, li sedemên din ji bo rey qeyîp- kirinê jî hene. Raya giştî ya kurd û med- ya li ser van sedeman bi têrê nîqaş kir û ji bona vê ne pêwîst e ku, li vir li ser wan carek din bisekinin.

Hilbijartinên dawî, ji bo demek kurt, pêşîya êrîşên li dijî AKPê girt, lê bû sedema rewşek nû. Êdi, hêzên nijad- perest û kemalîst meşrutîyetîya hikûme- ta AKPê nîqaş nakin û serokkomariya Gül jî qebûl dikin. AKP jî, sîyaseta xwe gora daxwazên van hêzan tespît dike û gavan davêje. Yek nimûne: Ji alîyê hikû- metê Qanûna Bingeî ya Sîvîl hat ama- dekirin û ji tîrsa protesteyên hêzên ni- jadperest û kemalîst hat gûhertin û hin jî nehatîyê qebûl kirin. Xuyaye ku hemû dezgehên dewletê (hikûmet, bûrokrasî ya sîvîl û leşkerî) ê ji virha bi hev ra kar bikin. Sedema vê lihev kirinê, ne ji bo qedandina nakokîyên di navbera AKPê û hêzên kemalîstan e. Îtifaqa AKPê û hêzên dervayî wê li ser pîrsgirêka kurd û Kurdistanê Başûr pêk tê.

Ji 2004an vir da arteşa tirk daxwa-

za xwe ji alîyê mudaxeleyek li Başûr tê- ne ziman. Çima ku di hindûrî Iraqê da federasyonek pêk hatîye û herêma Kurdistanê wek beşek vê dewletê fede- ratîf, azad e. Gora dîtina Serokerkanîya Artêşa Tirkîyê, pêvajoyên li Iraq û Başûrê Kurdistanê ji bo parastina dew- leta tirk xeterek (rîzîkoyek) mezin e. Ji bona vê, ne tenê PKK û Kurdên Bakur yê din ku ji bo mafên Kurdan daxwazên xwe nişan didin, wek dijminê dew- letê tîr qebûl kirin. Hikûmeta Başûr, Serokkomarê Iraqê Celal Talebanî û Serokê Kurdistanê Mesûd Barzanî jî ke- tine listeya dijminên Tirkîyê.

Stratejîya leşkeran bi berdewamki- rina operasyonên li Bakur û kûrkiri- na şerê çekdarî va girêdayîye. Ji bona vê, zêtir sed hezar hêzên leşkerî di si- norê Bakur û Başûr da hatin bicih kirin. Armanca arteşê ew e ku li Başûr opera- syonek dest pêke û herêmek tampon li vir ava bike. Êrîşên gerîllayên PKKê û kuştina eskeran ji bo vê plana arteşê di- bin wesîleyek ku hewladana AKPê bi- guhare. Hikûmeta AKPê heta niha li dijî operasyonek li Kurdistanê Başûr bû. Wê, hewladana xwe dawîyê hil- bijartinan guhart û di parlamentoyê da qebûl kirina (tezkere) operasyonên li der sinor derxist. Ev tê wê manayê ku, AKP êdi ketîye rîya siyaset û stratejîya Serokerkanîya Artêşa Tirkîyê. Gefên

tirkan li hember Kurdistana Başûr roj bi roj nêzîkê şerekê di navbera Tirkan û Kurdan da dibin.

Hêvîya hîlbijartvanên kurd ji aliyê hikûmeta AKPê, ku rîya çareserkirina pirsgirêka kurd weke, vala derket. Eşkere bû ku AKP wek partiyên nijadperest û kemalîst (MHP û CHP) pirsgirêka kurd qebûl nake û ji bo parastina sistema dewleta Tirkîyê ye. Bi tawîz û alîkariya stratejîya arteşê, AKP hêdî hêdî qalîkê xwe diguhare û dibe beşek ji

sistema dewletek ya pûç. Mebûsên kurd yên di AKPê û CHPê da ne, divê biza-nibin ku ew bi alîkarîya sîyaseta dijmi-natîya kurdan di xetek îxanetê ya gelê xwe da cih girtine.

Ji aliyê din, xebatên DTPê bi erîşên ji aliyên dadgehan, partiyên sîyasî, erkanîya arteşê û hikûmeta AKPê tên pêşgirtin. Di dema hikûmeta AKPê da jî, rewşa Kurdan ne baş e û mimkûn e ku ê xirabtir bibe. Tevgera kurd di kîjan rewşê da ye û dikare çî bike, ev jî pîrsek din e.

A G A H D A R Î

Kontoya me ya li Almanyayê rabûye. Aboneyên me yên li derveyê Swêdê, dikanin li ser nav û numeroya hesabê jêrîn abonetîya xwe bidin.

APEC, "Bîrnebûn"
PlusGirost-Stockholm/Sweden
BIC: NDEASESS
IBAN: SE85 9500 0099 6026 4686 5127

D U Y U R U

Almanyadaki konto hesap numarımız kaldırılmıştır. İsveç dışındaki abonelerimiz, aşağıdaki hesap numarasına abone hesaplarını yatırabilirler.

APEC, "Bîrnebûn"
PlusGirost-Stockholm/Sweden
BIC: NDEASESS
IBAN: SE85 9500 0099 6026 4686 5127

Younusî Yortên yan jî Lawikî Gêwir

Rebenî Celika

Younus ji gundî Qirpingarê (Kirkpînar) ye. Younusî lawikê Yortên, li Qirpingarê hatiye dunê û îro mezeli xwe jî li wir e. Ji mezelen din gîyan bi dûrtir, li serî çiyakî li piştê gund, bi tenê Tenê pênc, şeş zinarên pir ne gir hene, li ew derê ku gundiyên Qirpingarê jêra dibên „Tirbê lawikî gêwir“. Lê kîjan ji vanan kevrê mezeli Younus e, kes nizaneye... Younus li vê derê kirine erdê? Hestiyên wî (eger mayîne wê rokê derên) di bin van zinarana yekê da ne? Ew jî pir ne dîyar e...

Der, serikê girekî li piştê gund e, bilind e û li gund sêr dikeye. Tu mîna şûna mezelekî xayî nakeye, lê dîsa jî gundiyên Qirpingarê wê derê bi navî Younus dixwînin û jê ra dibên „Tirbê lawikî Gêwir“ êdin gundîyan wer got, weng hîna kir bi şî va (tu mezeli têda tune be jî) gerek e em jî wê derê wekî tirba Younus bihesbînin û dest bi meselê Younus bikin;

Younus lawikê rûmekî bi navî Yortan bîye. Vana malbatekî rûm, xirîstîyan bûne ku li gundî Qirpingarê dimane. Bavê Younus, Yortan li gund dukanekî xwe hebîye û dukandarî dikirîye (Ji ber ku dukana wî nêzikê malê Şixikî Omê

bîye yan jî dukan di xaniyekî Şixikî Omê da bîye, ji Yortên ra digotîne; Gawirî malê Şixikê).

Dukana wî, dukanekî çing bîye? Çing xayî dikirîye? Çi difirotiye?

Bersîvê van pirsana em nikanin bidin lê, qe ne here wî jî, mîna her dukandarê wê çaxê; bi deyn, bi herîyê, bi hêkan, bi genim, tişt teqes dikir. Carna jî sewê fiyatê tişt bi gundiyên Qirpingarê va dida hev.

Vî Yortanî rokê ji royên zivistanê, mez kirîye ku dukanê da tişt hendik maye. Bang li lawikî xwe Younus ku wê çaxê 14-15 salî bîye, kirîye. Yortên meriyên xwe li gundî Kozanli (tirk) ku pir ne dûrî Qirpingarê ye, hebûne. Meriyên Yortên jî li wir dukandarî dikirine. Yortên ji Younusî lawikê xwe ra gotiye;

– Here Kozanlîyê, ba meriyên me, ji dukanê ra tiştinî bîne!

Dem zivistan bîye lê eyam xweş bîye. Younus bi rê ketiye peya çûye Kozanlîyê. Tiştê ku bavê gotî ji meriyên xwe yê Kozanlîyê hilnaye, kirîye çuwalekî, avêtiye piştê xwe bi ber va Qirpingarê bi rê ketiye. Lê hîn ku Younus rê bi nivî

nekirî hewa li hev ketîye, berfê dest pê kirîye. Younus pir guh nedaye berfê bi rîya xwe da dewam kirîye. Lê bîstîkê bi şundadupîfirtineka pihîst dest pê kirîye ku heta wê çaxê ne kesî bihîstîye, ne kesî dîtîye.

Li gundî Qirpingarê, Yortên ku derîya lawikî xwe çav dikirîye, gotîye;

-Lawikî min ku paqil be yê di şûnê da çerx be here Kozanliyê. Eger ku çerx nebû, yê bimore.

(Li gor çend kalên Qirpingarê, Yortên gotîye ku: Lawikî min eger paqil be yê zinarekî li piştê xwe girêde, di şûnê xwe da di dor xwe ra çerx be).

Lê maneya van gotinane çî ye? Min fahm nekir. Yan biwêjekî (deyim) kevn e, yan jî tiştêk bi zimanî Yortên, bi rûmkî va heye. Lê Yortên bi kurmancî wer gotîye).

Yortên ji gundîyan ra wer gotîye. Lê Younusî xort venegerîye. Henîya xwe dayîye berfê, bi rîya xwe da çûye.

Younus li wir li ber zinarekî qerisîye û mirîye...

Çend ro bi şî va dupî terikîye, gundîyên Qirpingarê bi Yortên va çûne meytê Younus dîtîne, anîne li wê derê ku îro jê ra dibên „Tirbê lawikî Gêwir“ kirine erdê.

Younusê Qirpingarê, gawirê Qirpingarê veng mirîye. Lê va bûyera kingê biye? Li gor agahîyên ku min ji gundîyan standî ku yekî ji wana digot: „Younus bi salan hevalê min e, emê kurik bûnî em teve hev dilîstînî“

Va bûyera di navberê 1915 û 1920an da qewimîye.

Lê paşê çi bi Yortên û vê malbata rûm hatîye? Ew merîyê Yortên yê li Kozanlîyê çi pê hatine? Îro li kune? Gundî nikanin li ser vê yekê tiştêkî bibêjin. Xên ji vê bûyera Younus kes pir tiştî li ser rûmên van derane nizane. Lê li gorê ku yê em dizanin; ji piştî harbê Istiklalê, rûmên pir deran bi destê milîsan va hatin kûştin, Yan jî li gorê peymanê ku ji harbê bi şûn da di navberê Tirkîyê û Yewnanîstanê da çêbûyî (Qanûna Mubadele) rûmên Anatolyê bi Yewnanîstanê va hatin şandin û tirkên ew derana jî bi Tirkîyê va hatin şandin.

Malbata Yortên jî eceb hatin kuştin? Yan jî bi Yewnanîstanê va hatin şandin?

Bawerîya min ew e ku; îro ji Xwadê bêtir kesî bersîvê va pirsana dizane tune. Malbata Yortên jî bi çi şeklê dibê ma bibe mîna bi hezarên rûmên din ji van derane wenda bûn çûn. Lê lawikê xwe Younus weng li serî wî çîyayî, bi tenê hîştin. Emanetê Qirpingarîyan kirin!...

Hêviya me ew e ku gundîyên Qirpingarê yê li emanetê Yortên xwudî derkevin û vî gundîyî xwe, Younus tu caran ji bîr nakin...

Li ser gundê Qirpingarê û Rûman

Gundî Qirpingarê bi xwedîsalên 1880an da ji aliyê kurdên ji eşîra Cêlikan ku ji hêla Antep, Islahîye hatîni, hatîye avakirin. Lê ew derê ku Cêlikîyan lê gundê xwe ava kirinî, ji berê da gundekî rûman biye (Va yeka ji bermayîyên rûman, kevir, mezel hwd. tê zanîn).

Lê rûmên vê derê pir, pir ji ber hatina Cêlikîyan ji vir çûne (Tarîxzan dibê ku; rûmên dorhêla rojavayê Gola Xwê bi destê Selçuqîyan va di salan 1100î da ji van derana hatin biderxistin). Wexta ku Cêlikî hatin van derana, li şûnê gund yê naha çend malên ji eşîra Şixbizin hebûne. Van malbatên Şixbizin, ji hatine Cêlikîyan bi şiva ji vir koç kirine û çûne li gundî Dikkulak (Yeşilköy) yê 6-7 km. dûrî Qirpingarê bi şûn bûne.

Lê malbata Yortên ji ku hatine?

Wekî me di meseleyê da jî qal kir Yortên merîyinên xwe li Kozanlîyê hebûne. Texmîna min ew e ku rûm bi piranî li vî gundî dimane û malbata Yortên ji bo ku dukandarîyê bike hatine gundî Qirpingarê.

LÎ SER 10 SALÎYA BÎRNEBÛNÊ

Necati Kanoğlu

Deh salan berê, kovara çand, huner û dîroka kurdên Anatolîya navîn, Bîrnebûn ê dest bi weşana xwe kir. Ji bo ku weşana kovarê kêmanîke mezin rast kir, ji aliyê pîrr kurdên Anatolîya navîn va rûmetek mezin dît. Kovarê di hundir demekî kurt da xwe baş da naskirin. Çiqas ku kovarê xwe baş da naskirin jî lê gor dîtina min, nedihat bawerkirin ku jîyana kovarê ewqas dirêj bibe. Bi rastî min bi xwe jî bawer nedikir ku kovar bê navber deh sala biweşe. Îro meriv dikare bibêje Bîrnebûn li her aliyê dinyayê tê temînkirin û li her derî xwendevanê xwe hene. 34 hejmar û bi hezaran rûpel li ser jîyan, çand û hunera kurdên Anatolîya navîn li her alî cîhanê belav bûne.

Gor bawerîya min sedemên girîngî û rûmeta Bîrnebûnê ev in ku: Berî weşana Bîrnebûnê, li ser jîyan û hebûna kurdên Anatolîya navîn, xêncî pirtûka birêz Nuh Ateş, İç Anadolu Kürtleri qet pirtûk an jî kovarek tunebûn. Çend nivis, raman û dîtinê gerok û lêkolînanê ewropayî li ser jîyan û çanda kurdên Anatolîya navîn jî dîsa ji aliyê Bîrnebûnê va derketin holê. Ez bawerim ku hemû kurdên Anatolîya navîn, ên ku rîya xwe bi bajarekî ketine an jî li bajarekî jîya-

ne, ji aliyên pîrr kesan va hatine pîrskirin: „nerelisin?“ Wek bersiv jî kurdan gotîye Konya, Ankara an jî Kırşehir lê ew dîsa jî hatine pîrskirin: „tamam da aslen nerelîsîn?“ Pîrranîya wan kurdan ji bo ku ew nezan in ku kal û pîrên wan ji ku hatine, pîrr caran gotine „Diyarbakir“ an jî gotine: „doğuluyum.“ Ne tenê va bûyerana, lê tesîra zimanê kurdî jî li ser jîyana nifşa nû roj bi roj kêr dibû û bi vî awayî jî çand, huner û dîroka kurdên Anatolîya navîn ber-vî bîrbûnê diçû. Pîrr bûyerên ku ji bo rewş û jîyana kurdên Anatolîya navîn girîng in jî, di tengî û tahrîya dîrokê da hindik mabû ku were bîrkirin.

Bîrnebûn wek kovar ji wan pîrsgirêk û şaşîyan ra bû çareser an jî li çareserîyan gerîya. Di ronahiya van dîtînan û ramanê jorîn da dikare were gotin ku kovara Bîrnebûnê ji kurdên Anatolîya navîn ra bû nasname, bû dibistan û bû arşîv. Dîsa meriv dikare bibêje, îro pîrranîya kurdên Anatolîya navîn dizanin ku ew endamê kîjan eşîrê ne. Bîrnebûn ji wêjeya kurdên Anatolîya navîn ra bû platformek bi taybet.

Li aliyekî ewqas kêr û rindiyê Bîrnebûnê lê li aliyê din jî bêguman kê-

masî û şaşîyên Bîrnebûnê jî hene. Wek mîsal: qadroya niviskarê Bîrnebûnê mezin nebû, hundir deh salan da gerek ku hejmara niviskaran zêde biba ku mijara nivisan jî bi vî awayî rengîn biba. Hin mijarên din ên teknîkî jî meriv dikare wek kêmasî bijmêre. Wek mîsal: di dawîya kovarê da ferhengok, rastnivis û rêzimana zimanê kurdî.

Di dawîyê da meriv dikare tiştekî rast bibîne: Her çiqas ku kêmasîyên xwe hebin jî pîrr baş e ku Bîrnebûn diweşe. Hewêdarim ku Bîrnebûn 20 salîya xwe jî pîroz bike. Ji kedkar û niviskarên Bîrnebûnê ra bi hezaran spas û emrê wan dirêj be!

Hersê cildên kovara Bîrnebûnê li navnîşana Bîrnebûnê peyda dibin.

Meresên Mîro

Muzaffer Özgür

Salek bibû ku di 12ê Îlonê de leşkeriyê dest dabû ser hûkmê welat. Havînê şûnda dibistanê dest pê kiribû. Zûlma leşkeran, giraniya siyaseta wan li her alîye jîyanê da berdevam bû. Çûyîna Mîro ya dibistanê li qezê qet ne bi dile wî bû. Lê çî bike, îmkân tunebûn, ji ber bêçarebûnê mecbûr bû. Haziriyên xwe xelas kiribûn. Mîro bi alikariya çend hevalên xwe yên li qezê esiltirk malek ya bi du goz girtibû. Ew ê bi Kemo va di malekê da bimayana. Kemo jî ji gundekî qezê bû. Bavê Mîro û bavê Kemo hevalên hevûdûyê leşkeriyê bûn, herdu malbata jî hevaliya wan û bihevramayîna wan erê kiribûn û memnûn bûn.

Mîro cilên xwe, cî û katixê xarinê bi dolmişa gund bire qezê. Kemo jî ji gund haziriyên xwe anîbûn, wan maleka xwendekaran amade kir. Çend dost û havelên wan yen tirk jî ji bo amedekirina mala wan, alikarî dabûn. Yek ji wan jî Remezan bû. Hevalekî baş, însanekî demokrat bû. Di bin tesîra îdo-lojîya çep de mabû û jîyana xwe bi wî rengî berdawam dikir. Tenêbûna xwe bi merivên xwe ra ne le, bi xwendevanên kurd ra parva dikirin. Tim li ba wan bû.

Ew ne xwendevan bû, dükana wî hebû. Malbata Remezen li Swêd dijî, cil, meres(sol) û kincên baş li xwe dikirin û berdûşî dikir. Wî pîrr caran jî dükana xwe dereng vedikir û di xewê da dima. Ji bo kar nekirina wî, bi hevalên xweyî kurd ra tim hing dikir. Remezan belaya seriyê wan bû. Dema wan ew di derî ra derdixist derva, ev di teqê ra dikete hindur. Bawerîya wan jî pe dihat. Cilen xwe yên baş didan wan, wan li xwe dikirin, carcaran perên wan nedibûn, alikariya wan jî dikir.

Dibistanê dest pê kiribû. Payiz bû û hewa mînak havîne germ bû. Rojekê Mîro jî dibistanê derket û bi tene rîya mal girt, hevalê wî yê bi hewra di malekê de dima, ji bo zîyareteka malbatî çûbû Kirkavê. Mîro çû mal û çayek dem kir û li ser kursîya textinî runişt, dersên xwe berçavan re derbas dikirin. Demeke şûnda bihîst ku derîye baxçê mala wan vebû. Ew fikirî hevalê xwe Kemo hat mal. Qet ji şûna xwe ranebû. Piçekî şûnda wî fahm kir ku ne Kemo ye, kesekî xerîb e, rabû û di teqê re mes kir, li ber malê însanekî xerîb hebû. Bi gavên nerm hedî hedî nezîkî derî dibe. Giran

giran li derîyê malê î textinî, bi boyaxa kesk xist, tak tak tak. Mîro meşîya û derî ji bo wî insanê xerîb wekir.

„Rojbaş Mîro” got merîvê xerîb. Mîro, ew meriv nas nedikir û heta niha jî di jîyana xwe da nediyîbû Mîro.

„Rojbaş, kerem ke ware hûndir!!!“

„Ez li Kemo digirim, kerema xwe banêkê ma ware der.“

„Kemo ne li malê kekê, ew ê heta niv seetê were mal, kerem ke were hindur, min çayek dem kiribû, em hevûdû nas bikin.“

„Baş e, sipas.“ Mevanê xerîb ketê hindurê odê û li ser cîyên Kemo rûnişt. Mîro çayek anî da mîvanê xwe.

„ Tu bi xer hatî, Kekê tu merivê Kemo yî, tu ki yî? Navê min tu dizanî lê, ez te nas nakim.“ Mêvan kenîya û got;

“Navê min Kertelê, Kemo merivê min e, çend sal in me hevûdû nedîbû, min got ez Kemo bibînim. Li ber dibistanê min pirs kir û mala we tariîfî min kirin, ez hatim.“

Kertel, navekî eceb bû. Di demek kin da bîranînên Mîro hatin ber çavên wî. Salên berê havelên wî yên li cem wan dima, carcaran qala berî îlonê dikirin. Dema wan behs dikirin, heyecanek dihate Mîro. Mîro berê li Konyayê diçû dibistanê, ji ber tengasîyên aborî niha hatibû qezê. „Rojekê xortên gruba faşîstên tirk êriş biribûn ser xwen-

devanên kurd û li qezê şerekî mezin di navbera nijatperestên tirk û xortên kurdan da qavimî bû. Dilê xortên kurdan tirsîyabû. Dema xwendevanên ji gundan teyîn, nivro şûnda vedigerîyan gundan xwe, xortên li qezê diman û terin dibistanê bê quwet diman, êriş dihatin ser wan.

Ew pîrsa, gehîşte bajarê mezin Konyayê. Hevalên di nav sîyaseta kurdî da cîh girtibûn, biryar dabûn ku çend kes herin qezê û piştgirîya xortên kurd bikin û êrişekê bibin ser faşîstan. Wê demê Kertel hatibû helbijartin û wî sîleha xwe kiribû milê xwe û hatibû qezê.

Kertel, xort motîve kiribûn. Sîleh di milê xwe da, rojekê 10-15 xort dabûn paş xwe û li ser meydanê Atatürk re meşîyan çûn ber va qela faşîstan a li Kirkave bi nave Cafe Camliköşk. Dest Kertel de sîleh hebû, hebûna sîlehê û cesareta Kertel xort anîbûn heyecanê. Faşîstan bihistîbûn ku rewş giran e hemû li cafe gehîştîbûn ser hev. Wan ji hev dipirsî;

“Ne oluyo lan, gavurun komunist kurdleri ne yapmaya çalışıyor lan?”

Bu kim lan, bu eli silahlı olan?”

Ulan bunlar, destek getirmişler lan, aman ha dışarı çıkmayalım.”

Telaşeyeka mezin ketibû hindurê cafe. Xortên kurdan, xwe merandibûn û camên cafeyê şikenandibûn. Dema polis

hatibû meydan xastina xortên kurdan xelas bûbû û kesî xwe li êrişê nekire xûdan. Bi xwastina polîsan xort belav bûbûn. Hatina Kertel hîseka mezin dabû xortan û bi wê heta îlon hat, kurd bi kefbûn.

Mîro got; „Ere kekê Kertel, min navê te bihistibû havelên te bahs dikirin.“

Hevalê wan Remezan jî êvarê hatibû ba wan. Heta nîve şevê wan sohbet kir. Kertel çend roja li ba wan ma. Bi Remezan wa havaltîyeka pirr germ çekir. Tevûhev digeriyan, heval û dostên xwe zîyaret dikirin. Paşê xatirê xwe xast û çû.

Havîna çûyîn xalê Mîro ji Ewropa boyî Mîro meresekî sporê î pirr baş anîbû. Mîro her roj ev dikirin ningên xwe. Rojekê Remezên got:

“Böle (Di zimanê tirkên li Qezê dijîn bi mana Pixalti-Teyzeoğlu tê gotin- ‘insanên ji hevdû hez dikirin û yên halvalbendîya wan baş bi hev ra dibên), şu ayakkabını bana verde bir-iki hafta giyeyim, hava atayım.”

“Sana olurmu Böle, senin ayakların büyük değil mi?” got Mîro.

Remezen meresên Mîro bi zora xwe kirin ningên xwe û Mîro jî meresên wî yê bavê wî ji Swêd anîbûn mes kirin, ji bo Mîro girbûn lê çibikê, biratî hebû, hevaltî hebû. Mîro kaxiz kirê gilok û kirê peşîya meresên Remezên. Ber dilê xweda got; “Ez ê çend rojan îdare bikim.”

Du heftan şûnda, şemîyê êvarê li

sînemaya qezê şenahîyek hebû. Di ho-perloya salonê da dengên mûzîkê pirr bilind dabûn. Di sitranekê da digot:

„Samanlıkta kaldıramadım, samanı da Zühtü
Ah sana yandım Zühtü.

Şimdi geldi sarılmanın zamanı da Zühtü
Ah sana yandım Zühtü.”

.....

Hedî hedî temaşêvan li ber derîyê sînemayê berhev dibûn. Cilên xwe yên baş li xwe kiribûn, xwe xemilandibûn. Çend kes jî bi xanimên xwe va li rê bûn. Xanima, xwe xemilandibû û ketibûn pîyê merê xwe. Di programê da çend sitranbêj, grûba govendê û ya baş jî jinek reqas (dansoz) hebû. Hebûna reqasê alakayeka mezin ji bo şenahîyê çekiribû. Wê demê reqas li serê salê dî televîzyonê TRT de derdikete programê, tiştêkî taybet bû. Cîyêkî mîna qezê, lîstîka dansozê pirr bi sempatî bû. İnsanên serxos, dilawêr(kabadayı), xortên bêkar, xwendevan, karker, memûrê li bajêr û ji çend gundên kurdan jî memoste û xort hatibûn, li derîyê sînemayê disekinîn. Li ber sînemaya qezê teşqelêyen mezin hebûn. Polîs û beqçî hemû li ber derî bûn. Ji bo wan ketina hûndir bêpere bû. Ji bo bêperetîyê polîsên bê wazîfe jî ji malên xwe hatibûn.

Xortan di nav heva li ser çûyîna neçûna şenahîye xeber didan. Li dawîyê Hesê digot;

“Hevalno, em nerin, li wir insanên amator hene, sitrana dibên kalîte wan eşkere dike. Şênahîyê da jin tê listikê, ew ne karê me ye. Bîr mekin di axlak û sîyaseta me da tiştên weng tûnene. Karekî ne pakij e. Dixwazin insana bixapînin. Bi zimanê me kurdî tişt tune ye. Werin em herin mala me, ez ê ji we re çayekê dem bikim, kaseteka ozan Şivan Perwer li cem min e, em ê guhdar bikin, em ê li ser pirsê kurdî xeber bidin. Çend xortan jî xastin, herin şênahîyê temaşa bikin, lê ji bo gotinên Hesê bêdeng man. Hemû rabûn çûn mala Hesê.....”

Mîro û Kemo devdevê sibê ji mala Hesê hatibûn û raketibûn. Yekşemîyê nivro şûnda bela serîyê wan Remazan hat ba wan, bê moral bû. Pîrr deng nekîr, wan xast dert û pirsê wî bizanin lê Remazan got;

„Bavê min sibê telefon kir, morala min nebaş e. Dîya min nexwaş e, ew deh roja şûnda vedigerin tên.“ Xastin morala Remezen baş bikin lê nebû. Kemo çend pîrs ji bo şênahîyê pîrsîn wî got;

„Başbû-başbû“ nexast sohbet bike. Wi got:

„Böle ez meresên te bidim te, meresên xwe bigirim.“ Rabû ber va derî derket; meresên Mîro dan wî û meresên xwe kirin pê, xatirê xwe xast û çû. Xort yekşemîyê li mal man û dersên xwe, pakijîya mal û baxçê kirin.

Duşemîyê Mîro û Kemo sibe rabûn haziriyên xwe kirin, xarina xwe xwarin û çûn dibistanê. Heryek çû sinifa xwe. Çend dersa şûnda derîyê sinifa Mîro lêket. Memoste bi dengeki bilind got;

“Buyurun.” Derî vebû; birêvebirê dibistanê kete hundirê sinifê û got:

“Hocam bir dakikanizi alacağım”, memoste bi serê xwe îşmar kir got erê.

“Çocuklar, cumartesi gecesi ilçemizde bir sarraf dükkanı soyulmuştur. Bu nedenle emniyet güçleri bazı arkadaşların ifadelerine başvurmak istiyor, polis arkadaşlar dışarıda bekliyorlar, Mîro sen benimle gel.”

Mîro, bi tîrs rabû ser xwe. Hemû hevalên wi bi tîrs lê mes dikirin. Memostê dersê ji Mîro hez nedikir, ew tirkekî nîjatperest bû. Serîyê xwe ji Mîro ra li ba kir, ew suçdar kir. Mîro kete dû birêvebirê (midûrê) dibistanê û çû. Wilewil kete hindurê xwendevanan, memoste ew bêdeng kirin û berde wama dersê kir. Hesê got:

“Ez, Mîro û çend hevalên din şeva memoste gotî heta sibê seet çara li ba hev bûn. Şaşitiyek heye. Ez şehîd im. Ez ê xeberê bidim midûrê me. Memoste, ez dikanim derê derva?” Gotinên Hesê neçûn kêfa memoste!

Memoste got; „Li cîyê xwe rûne û dersa xwe mêzeke, bi te ketîyê karê xelkê! Dewlet heye, ma karê te ye!!!”

„Ew ne xelk e memoste, Mîro hevalêkî hêja ye, ma polîs bin çav kin, zulmê lê bikin! Ez terim, de bi xatirê we.“ Bê erêkirina memoste ji sinifê derket çû. Heta Hes here, polîsan Mîro û Kemo kiribûn araba xwe û derketibûn rê.

Li ber dêriyê dibistanê xwendavanan bi tirs li hev mes dikirin. Mîro û Kemo hatibûn binçavkirin û heryek di bin kontrola polîsekî da bû. Dema li araba polîsan sîyar bin, hemû memoste û xwendevanan di tekên dibistanê re li wan mes dikrin. Tirseka mezin ketibû dilê hemûyan.

Ew birin cîyê polîsan. Çing ketinê hûndir, serokpolîs got;

“Ev herdu ne? Baş e, meresên wan mes kin, resmen wan bikşinin, rêça(iz) tilîyên wan bigirin. Bibin paşîye û îfadên wan bigirin. Ew tek tek birin û guh dan ser wan û gotinên wan kirin protokol. Serokpolîs dema protokolên wan xandin, kete hûndir, kenî û got;

“Ulan eşşekoğlu eşşekler siz kendinizi ne sanıyorsunuz, şimdi konuşurmasını bilirim ben?” Miro û Kemo halûhekaten hatin kirinê ji serokpolîs bihîstin û tirs wan hîn jî mezin bû. Serokpolîs got;

“Falakaya bağlayın şu itleri!”

Dema işkencekirinê dest pê kiribû. Kesekî alikariyê bike jî tunebû. Di bin zulma bi ço û şorên bê ahlak de xortên

kurda zalêzal bûn. Çend polîsan nefret û kîna xwe ya berî îlonê anîbûn ziman. Dema berî îlonê wan nedikanî xwande- vanekî kurd weng işkence bikin. Tirs hebû, îro firsetek ketibû desten wan. Kêfa xwe dikirin. Ji bo zalêzala wan nere der, muzîk bi dengê bilind lêdixistin. “Çetin dede, neslin baba...

Ji alîyê din da, Hês ji dibistanê derketibû û çû bû nav bajêr. Karê dizitîyê li kîjan dukanê bûye hîn bû û çû wir. Xwedîye dukana zêran Reşo bi cemaatekê va rûniştibûn û li ser derwakirina dukanê sohbet dikirin. Hêsê civat, civatê jî ew silav kir. Reşo got;

“Hêsê bi xer hatî, tu çima li van deran î, îro dibistan tune?” Hêsê got;

“Heye lê min dixast bi terê li ser çend tiştan deng bikim.”

“Em meriyên pak in, heqê me, rizikê me temîz e, hûn jî me nas dikin, Xwedê em parastin. Paş dukana me da mal hene. Hûn jî dizanin xûdanê dukana min li Swêdê dijîn, malê bêkes e, kes namîne. Ketina hundirê xarimê ne zor e. Bênamûsa ji alîyê paşîyê dukanê da dîwar xelandine. Bi du tupên gazê ye biçûk li ber kasa zêran sekinîne lê herdu jî tevabûne û nikanîne kasa peran û zêran vekin. Qeze, ji bo şênahîyê bê polîs û beqçî bû. Mêrika destê xwe kirina bêrika xwe hatine. Xwedê li me hate xêrê diza nikanîn kasa me vekin. Tupê

gazê yên vala, çakûç û dezgehên xwe jî li vir avitine û çûne.“

Guhdaran jî tek bit ek ji bo meselê piştgiriya xwe tanîn ziman. Reşo jî kurd bû û ew merivê Kemo bû. Civat belabû şûnda Hesê halûhekat ji xûdanê dûkane ra kat kir. Wî got;

“Hesê de ware, em herin cem polîsan, zarok ma perişan nebin, Mîro û Kemo wî karî nakin, Kemo lawê meta min e, na loo, nabe walle.” Bi lez erebê sîyar bûn û çûn cem polîsan. Heta wan herin xortên me ji îşkencê têr xaribûn.

Reşo û Hesê gotinên xwe ji serokpolîs ra gotin. Serokpolîs ji hevalên xwe ra got;

“Meresên van herdûya hûnin hundir” polîsekî meres anîn, wî got; “me tespît kir, van kiriye, rêça (iz) meresan eynî ye, mes ke.” Xûdanê dukanê mat ma bû. Hesê got;

“Kekê were em herin der, ez dixwazim çend tiştan zelal bikim.”

Herdu derketin der û li parqa paş qerekolê hemû gotin û zanînên xwe dubare kirin. Pirs zelal bûbû. Meresek ji yên dukana zêr derwakirini, bi meresên wan va yek bû. Rêça meresan eynî bû. Lê gotinên Hesê jî hebûn. Hesê îspat kiribû ku Mîro û Kemo bi çend hevalên din va li mala Hesê li ba hev bûn. Reşo got;

„Were em herin hundir.“ Rabûn û çûn. Li hûndir, Reşo got;

“Ez dixazim zaroka bibînim?

Serokpolîs; „Ne mesele ye, me îspat kir, ew niha li xwe nanin lê heta êvarê ez ê mizgînê bidim te!!! Yên mecbûr in bêjin erê.“ Reşo bi erêkirina serokpolîs kete hundirê îşkencexanê. Herdu xortan mesele bihistîbûn lê pirsra meresan jê nehatibû pirskirin. Wan tenê meres tespît kirin ku ew yê Mîro ne. Wî got;

“Kemo va çi hal e lawo, we çi kir, çima we li min wer kir, hertim ez xercelixa we didim, hûn min ziyaret dikin, carek din bêjin çi bû lawo? Bênamûsan li we xistine, êşa we pîrr e, ez qûrban, we çi kir?” Kemo got;

“Na bi Xwedê bi serê bavê min î delal be, me nekir, ma bi tirba dîya min bê em li mala Hesê bûn.” Herdu jî bêhal ketibûn, wî carek din her gotin ji bo wan dubare kirin. Mîro got;

“Kekê can, ew heyfa xwe ji me derdixin, berî îlonê wan polîsan ji kurdên me pîrr ço xwaribûn. Niha ez fahm dikim mesele ne zehmet e, min tespît kir ew diz kî nê? Dema te got, rêça meresên te eynî ye, meselê zelal bû? Heyecanek hate Reşo û Kemo, Reşo rabû ser xwe bi heyecanekê got;

“Çin lo çing? Wî hêdî hêdî di ber xwe de got; “Böle te malik li me şewitand!!! Biratîya me em di bin îşkênca bînemûsa da hiştin lawoo!”

Kemo û Reşo tiştêk fahm nekirin. Kemo kenîya û got;

“Kekê, wî serî şil kir, nizane çî deng dike.” Dukandar fahm nekir û ji hundir derket. Mîro fikrên xwe ji Kemo ra zelal kirin. Remezên va dizîya kiribû. Lê wan nedixast navê Remezên bêjin. Heval û hogir bûn. Tirk bû lê dostekî baş bû. Wan biryar dan ku navê hevalê xwe nînin ziman. Êvar jî bûbû. Xort birçî bûbûn. Hesê û xwedîyê dukanê fahm kiribûn ew bêşûç in, dixastin alîkarîya wan bikin. Xarin ji bo wan anîbûn lê polîsan kebûl nekirin li dawîya sohbeta wan, xarin kete hûndir. Kemo got;

“Mîro, kesekî me nizane em li vir in, em bêşûç in, lê kes me napareze, gerek em parêzgerê xwe bigrin. Pirr heval dizanin em di wê demê da li ba hev bûn. Nikarin sûç bavêjin ser me. Murat Parazgerê çawa ye, em dikanin sibê xeberê bidin wî? Şopa tiliyan(îza tiliyan), nizanim çî jî, nikanin tespît bikin ku em suçdar in!” Mîro got;

“Bira, em çî bikin, li kêderê meze ke, em çawa bikin nizanim lê gerek em navê Remezen nebêjin. Tu dizanî li ba me ixbartî karekî bînemûs e. Ez dixwazim em bêdeng bimên, heta dewletê navê Remezên tespît kir. Mîrat heta îro ji bo tîrsa kurdîtiyê dûrî me sekinî, lê ew kurd e meriv dikane bipirse. Belkî jo bo vê pîrsa me tekilîyeka me ava be. Gerek em xeberê bidin Miçê, ew dikane li Konyê an jî li Enqerê parêzgerê bibîne. Miçê

xwe bigehanda me, karûbarê me sivik dibû. Ji alîye peran da em ê çawa bikin, ez merivekî xizan im, malbata min ê perîşan be.”

“Ji alîyê peran da merak meke. Ez hal dikim. Birayên min ê ji bo min rêkin, hemû mesref li min, şalê me ji dibistanê dûrnexin.”

Herdu hevala êşa xwe ji bîr kiribûn. Ningên wan perçiftî bûn, nedikanîn li ser xwe bisekinin. Seetan şûnda derîye îşkenceyanê dane vekirin, tişteki nû çêbûbû û serokpolîs dixwast bi wan ra bêje;

“Çavên we ronî, hevalê we Kertel li Enqerê cihê otobûsa de hate binçavkirin. Niha ew li rê ye tinîn vir. Me tespît tkir ew li mala we maye û karê dizitîyê organîze kiriye. Hûn jî hevalê wan alîkarê wan in!!!” Herdu hevalan jî bi hev ra gotin;

“Kertel!!!”

Ew bê xebara xortan, dizikî çend caran hatibû qezê. Şênahî organîze kiribû û qezê bêpolîs û beqçî kiribûn ku dizitîyê bi hawakî rihet bike. Li mala Remezên ma bû. Bi erebeyaka taybet Kertel ji Enqerê anîbûn qezê. Wi kirinên xwe hemû anîbûn ziman û sûçê xwe qebûl kiribû.

Roja şênahîyê bi erebeyekê hatibû qezê û çûbû mala Remazen. Kertel ji bo karê xwe bike ji Remazen ra got;

“Böle, yarın köye halamı ziyarete gi-

deceğim kendisinin tüpü yokmuş, gi-
delimde ben kendisine tüp alayım.”
Rabû bûn çûbûn û Kertel du tûpên qazê
yên biçûk kirîn. Êvarê jî bi Remazên va
tevûhev çûbûn şênahîyê. Dema şênahî
berdewam bû bi derew ji bo zikêşa xwe
xatirê xwe ji hevalê xwe xastibû ku ew
here nexwaşxanê. Şênahî terk kiribû.
Nîvê şevê li devdevê dawîya şênahîyê ve-
gerîya û li ba Remezên bêdeng rûniştibû.
Paşê tevûhev çûn mala Remazên ereba
xwe li nêzika malê cîh kir. Çend seetan
şûnda sibê zû da bê erebe bi otobûsê çû
Enqerê.

Ew hatibû girtin û hemû kirin li xwe
nabûn. Wî Remezên jî xapandibû û
meresên Mîro ji dest girtibûn. Sibê zû-
da hemû tiştên xwe li mala Remezen
berdabû û çûbû Enqerê. Lê hatibû gir-
tin. Dema polîsan di dukana zêran
de tûpê gazê dîbûn ew çûbûn dukana
tûpan. Ew tûp yê wan bûn. Dema wan
pîrsîn xwedîyê dukanê got;

“Duh însanêkî xerîb-ne ji qezê ye bi
Remezen va hatin û xerîb du tûp kirîn.”
Polîs bi lez çûn merkezê û agahdarî da-
bûn. Serokpolîs got;

„Herin mala wî, bigrin.“ Lê ew ne li
mal bû. Kertel pîrsa Remazen jî zelal ki-
ribû. Wî gotibû;

„Erê, min hemû kar bi plan û bêkesî
kirin, tu kesî ji qezê alîkarî nedan min lê
min Remazan xapand.“ Dereng dereng
Remazan jî hatibû binçavkirin lê her pîrs
zelal bûbû. Wî zulma li wir nedîbû.

Li ber derîyê qerekol û parça paş de
xortên kurda, dost û havelên wan ci-
vîya bûn. Mesele zalal bû, sawciyê qezê
Mîro û Kemo bi şertê sibê warin qere-
kolê berdabûn. Lê wan nedikanî herin
mala xwe. Miçê taksîyek girt ew birin
mal, heval û hogir li mala wan gehiştin
hevdû heta sibê li ser pîrsa wan deng ki-
rin nelet li polîsan û sistema wan ya bê-
delet xeber dan.

Çend rojan şûnda dema ew sibe çûn
dibistanê bi ber çawên hevalên xwe va
bûbûn qehreman. Wê rojê şûnda Böle
wan qet nehata mala wan. Ew suçdar
bû ku dema Kertel çend cara hatibû
qezê ji wan ra bahs nekiribû. Her de-
mek ew li bazarê an jî cem hevalan di-
hatin berçavên hev Remezen fedi dikir
û rîya xwe digerîya, ji wan dûr disekinî.
Her tim digot; – “Böle’ler ben sizin
arkadaşlığınıza layık olamadım.” Wan
rojan şûnda Remezên li qezê nema.
Dûr ket çû ba malbata xwe ya li Swêd.
Demaka pîrr dirêj venegerîya welêt.

Ichtyologiste an jî Masiolog

Mahmûd LEWENDÎ

Ev hefteyek e ku ez li Parîsê me. Min gelek kes dîtî ji derdora Enstîtuya kurdî ya Parîsê bigire heta bi hevalên xwe yên berê. Anti-parantez* ez çûm konsera Nizamettin Ariç û ya Rojînê jî. Pir ne qerebalix bû, lê xweş bû.

Neyselê ez dirêj nekim. Ji ber ku di kovar û malperan de nivîsa dirêj çavê mirovî xerab dike. Ez jî naxwazim çavê we xera bibê, ji bo ku hûn bikaribin nivîsên min bixwînin.

Demek berê hevalê min, Salihê Enstîtuyê pêşniyarek anîbû ku em bi Joyce Blau** re hevpeyvînekê bikin. Me bi hev re gelek pirs amade kirin û me pirsî wê bersivand. Hevpeyvîna me bi qasî sê saetan ajot. Di demên pêş de em ê carina beş beş pêşkêşî we bikin.

Di wê hevpeyvînê de Xanima Blau behsa bîranîneke xwe kir, gerek ez ji we re bibêjim. Herçendî pir kurt e, lê balkêş e!

Belê, Joyce Blau di sala 1967an de li Bexdadê ye. Li Konsulxaneya Belçikî şahiyêke biçûk ji bo hin biyanîyên ku li Iraqê ne tê amadekirin, ew jî beşdar dibe. Di vê şahiyê de rastî jineke belçikî tê. Joyce Blau jê dipirse gelo ew ji bo çî li vir e. Ew jî dibêje ku ew ichtyologiste e û li ser cure-masiyêke kor lêkolînekê dike ku li kêman ciyan peyda dibe. Ev cûre-masî jî di çemekî nêzîkî Silêmaniyê de heye. Masîologa me dîr û dirêj ji Joyce Blau re behsa masîyan û bi taybetî jî behsa vî kore-masîyê Silêmaniyê dike.

Piştî Masîologa me ji Joyce Xanimê dipirse: “Bibexşîne, ma gelo tu li ser çî kar dikî?” Joyce Xanim jî dibêje: “Ez jî hatime vir li ser kurdan lêkolînekê dikim.”

Masîologa me jî: “Kurd!?!... ew çî cure-masî ye, min qet nave wî nebihîstîye, ma li kuderê heye!?”

Paris, 06/10/2007

* Heta nuha min digot qey “anti-parantez” yanî li derveyê parantêzê ye. Lê Salih got “entre parentheses” e, yanî di “nav” parantêzê de. Her çendî ew û ferhengên xwe rast dibêjin jî, lê ev serê 30 sala ne ez bi vî awayî fêr bûme, welleh piştî wê saetê ez ji ya xwe nayê xwarê. Heta ku hinek dev ji “tirmeh” û “nîrxandinê” û soran jî dev ji peyva “berwar”ê bernedim, ez jî dev ji a xwe bernadim.

**Joyce Blau ji salên heftêyî heta salên duhezari li zankoya Parîsê seroka beşê kurdî bû. Nuha li Enstîtuya Kurdî ya Parîsê kar dike.

Laleş sêwî ma Şengal bêxwedî!

Memo Şahin

Laleş hawar dike
Gazî dike Şengal
Ji mêj de
„Çira û qendîla hezar salan
Ber bi mirin û vemirinê ye“
Lê kes nabîhîze
Herkes kerr û lal
Bê bersiv man gazî û hawar
Sêwî ma Laleş
Bêxwedî û stûxar

Rojek ji rojên Tebaxa 2007an
Av tunebû vexwin
Nan nîn bû ku bixwin
Xeber hat ji dûr ve
Gotin „Erzaq û av tê“
Bi hêviya pariyek nanê tisî
Jin û zaro, kal û pîr
Kombûn li dora qemyonan
Perçe perçe bûn
Belav bûn gewde û beden li ezmanan
Nema kevir li ser kevir
Li Gir Uzêrê û Sîpa Şêx Xidir
Xizanî û ola wan
Bû fermana kuştina wan
Yên mayî
Dîsa pêrîşan, dîsa tazî

Têkçûn xeyal û hêviyan wan jî
Roj fedî kir
Hîv sûket
Stêrk rûbadan
Laleş sêwî ma
Şengal bê xwedî!

Bo çi ne?
Ewqas polês
Ewqas leşger
Peşmerge û tîmên taybet
Endamên Ajansa Parastina Kurdistan
Bo çi ne?
Yên ku milyarderên petrodolaran
Xwedî vîlla, koşk û qesran
Dewlemendên nû pey-
dabûyî yên 20-30 salî
Ku rojek nexebîtine
Rojek êş û cefa nekişandine
Rojek birçî û tazî nemane
Û rojek bo welat berxwenedane
Diparêzin
Çima nikarin birçiyên
Tazî û xizanan
Û birayên xwe yên bin tehdidan
Biparêzin?
Çi ma?

Berpirsiyarên partî û hizbên sîyasî
 Dezgeh û rêxistinên fermî
 Hûn hemû sûcdar in
 Qiymeta beyan û peyamên we nîn e
 Hûn kerr man
 Li beramberî mesajên vê qetliamê
 Ev tevkujiya dawî xelekek bû
 Ji zîncîra êrîşên teroristî
 Hefte bi hefte
 Meh bi meh
 Haziriya wê hat kirin
 Geh du, geh bist Êzdî hatin kuştin
 Paşê jî
 14ê Tebaxê de
 Pêk hat ev hovîtiya dawî
 Heftsed jin û zaro
 Kal û pîr jiyana xwe ji dest dan
 Ber ku Êzdî bûn, ne misilman
 Xizanî û ola wan
 Bû fermana kuştina wan

 Bi derdanên
 Bi mesrefên ku tenê konvo-
 ya wezîrekî re tîr xerckirin
 Dikare hemû xelkê Şengalê tîr be
 Bi derdanên eskortên paye-
 bilindên siyasî ya mehekî
 Dikare Şengal bi tevayî ji nû ve avabe
 Bi mesrefên
 Heres û bodyguardên
 olîgarşiya nû peydabûyî
 Dikare xizantîya Kurdistan
 ji ortê rabe bi tevayî

Lê nabe
 Xizanî û birçîtiya me
 Dibe fermana kuştina me

 Ji dijminan re hewceyê gotinan nîn e
 Ferq nîn e di navbera rejîmên koledar
 Û teroristên misilman
 Eşkere ye, neyar in ew
 Lê eferim ji we re
 Serokeşir û şêxên Kurd
 ku rê dan caniyên
 We bi destên xwe
 Koka Êzdiyan anî
 Eferim ji we re!
 De hinê bînin
 Dilanê bigerînin
 Di deryaya şampanya û arakan de
 pîroz kin serketina xwe
 Laleş sêwî
 Şengal bê Êzdî ma
 Eferim
 Eferim ji we re
 Dayîk mir
 Stûxar ma Kurdistan!

STÊRKA ŞIVANA

Gûlê veşart bêhna xwe
Dara hinarê sî kişand
Ji ser me
Îro dîsa mîna stêrek li ezmana
Bi tenê me
Nalîna bilbil ji dest gulê
Dil bikovanim ji ber şevê
Bi avirên te tîr li dil ket
Hûr hûr jê de xwîn dibare

Lê
Çavên te yên şîn
Behra Wanê
Bejna dirêj darek Rihanê
Mîna stêrka şivana
Di şevên tarî de
Bûyî xemîla ezmana.

MEM XELÎKAN

Çêroka Kundirê

Berhevkar: Rebenî Celika

Çi hebîye çi tune bîye. Li gundekî, mêrek û jinek hebûne. Vana ji zuva, zewicî bûne, lê kurikên xwe tune bûne. Jinik bi bi mêrikî xwe, sewê vê yekê pir bi ber xwe diketine. Her ro li ber Xwudê digerîyane, digotine,

”Xwudê! Dergûşekî bi me de, qe ku nebe ma kundirek be.”

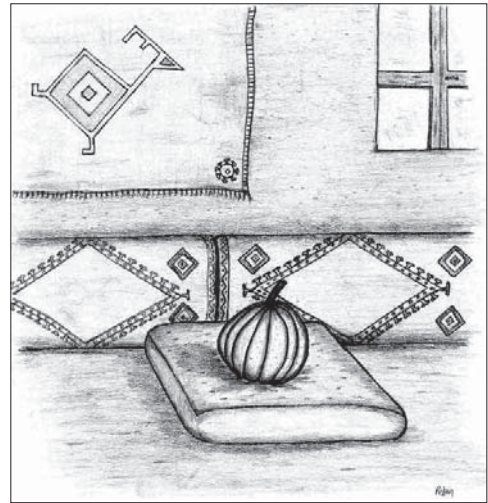
Rokê ji royan Xwudê libergerîna vana bihîstîye. Bi emrê Xwudê jinik bi paşil maye. Çend wextan bi şiva dergûşa jinikê Xwudê dayîye ku va kundirekî bi pelçikê zer e. Mêrik bi jinikê va, li matê mane, şaş bûne ku çi bikin. Kundir helnane dînane quncikê hodê. Di ser ra çend wext derbas bûne. Rokê ji royan deng bi ser kundir ketîye. Kundir bi gурpinîye qeliştîye, jê keçikekî porzer bi derketîye. Mêrik bi jinikê va ku çav li vê keçika porzer û rind ketinî, şa bûne, keçik hemêz kirine, pê şa bûne. Bîstikê bi şun da keçik li vana hatîye zimên, gotîye;

– Dayê û bavo! Çend temehên min li we he ne!

Yek; eza her şevikê ji qalikên xwe bi derkevim werim ba we. Lê hûn ji kesî ra qalê min mekin.

Didu; her ku ro helat hûn ê qalikên min sê cara av din.

Sisê; kê ez xwastim, min bidine wî û ewî ku ez birimî, ma li rê (royê)

sê cara qalikên min avde.

Ez ê ji heft sala bi şun da ji qalikên xwe xelas bim û ma hîngê ew kesa qalikên min bişewitîne.

Keçikê ver got bi şiva çûye ketîye kundir û qalik li ser xwe girtine. Êdin keçik her şevikê ji kundir bi derdiketîye, dê û bavê wê bi wê dilfhistine, pê şa dibûne û devdevê siwê dîsa diçûye, diketîye kundir û qalik li ser xwe digirtine. Çend wext veng derbas bûne û rokê ji royan kundir tûlît bûye hatîye li ber dayikê xwe sekinîye, keçikê, têda bang kirîye, gotîye;

– Dayê! Ezê îro herim ser çêm, ji te ra kinca bişom.

Dayikê gotîye;

– Keçika min tu yê di kundir da yî, tu yê çing kincan bişoyî?

Keçikê gotîye;

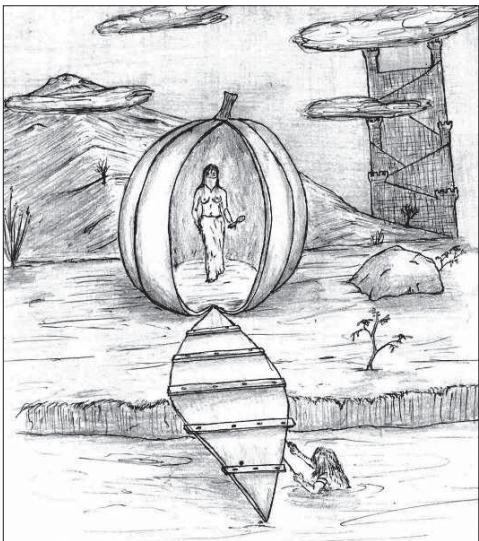
– Tu têrê bavê ser kerê. Hêleka têrê kincan têkê, hêleka têrê jî

kundirê min têkê. Ez ê herim kincan bişom werim.

Dayikê qe hîna nekirîye ku keçikê di kundir da, ya here jêra kincan bişo, lê dilê keçikê neşikênaye, çûye têr avêtîye ser kerê. Kincên gemarî kirine hêlika têrê, kundir jî kirîye hêla din. Ker bi rê ketîye.

Ker hatîye kêlekê çêm. Kundir jê helpekîye, vebûye, keçik jê bi der ketîye, dest pê kirîye, kincên gemarî gî şuştine û li ber royê rêxistine. Heta ku kinc zîha dibin keçikê jî xwe tazî kirîye, ketîye çêm, seriyê xwe di çêm da şuştîye.

Keçik pê nehesîye lê wexta ku wê di çêm da seriyê xwe dişuştî telehek ji porê wê yê zer bi avê çêm va çûye. Keçikê seriyê xwe şuşt bi şiva, rabîye kincên ku zîha bûyî berhev kirine

û kirine têra kerê, bi xwe jî ketîye kundire xwe. Kundir jî firîye ketîye axzê din yê têrê û ker bi rê ketîye, hatîye mal.

Kundir çû mal bi şiva, li qirarekî din yê çêm lawikê axeyekî pir mezin, hespa xwe tî bûye, hatîye ser çêm ku hespê av bide. Heta ku hesp avê vedixwe lawik jî jê peya bîye, dest û rûyê xwe bi avê çêm dişuştîye ku mêhs kirîye tiştêkî di nav avê çêm da dibiriqîye ku çavê meriyan diqerimîne. Lêwik destê xwe avêtîye ku va telehek porê zer e. Lêwik di dilê xwe da gotîye;

– Va çi telehe ku mîna rê¹ (royê) dibiriqîye? Ecew xwudanê vê telehê çi xezal e?

Li hespê xwe sîwar bîye, di qirarê çêm ra ajotîye ku bibîne va telehê porî kê ye ku bi ber avê çêm ketîye. Lêwik wê rokê heta êvarê bi hespê li der û dorê çêm gerîye, lê kesek li ser çêm nedîtîye.

Lawikê êxe dora din yê royê rabîye, çûyê gundên li der û dora çêm ji gîştikan gerîye, pirsîye ku;

– Kî roka ber wê çû ser çêm, kinc yan seriyê xwe şuşt?

Lê kesekî wê rokê çûyî ser çêm nedîtîye. Tehr paşîye lawkê êxe hatîye gundî Kundirê, pirsîye ku;

– Roka ber wê qe kes neçû ser çem

¹Rê; Li cem hinek Kurdên Anatolyê da ji bo şeklê lêvegerinê yê gotinê “Ro”, ango di şûna gotina “royê” gotina “rê” tê bikaranîn. Ango heta ku bê gotin “Li ber royê rûmene”, “Li ber rê rûmene” tê gotin. Sebebê vê yekê jî ew e ku, niha êdin ji bîr bûye, lê berê di şûna gotina “ro” da gotina “ra” dihatîye bi kar anîn.

kinc yan seriyê xwe neşuşt?

Pîrejinêki gotîye;

– Dihû di ber malê me ra kerek derbas bû ber va çêm çû lê tu sîwar li ser tune bûn. Ji wê bîtir jî min kesekî çûyî ser çêm nedît.

Lêwik gotîye;

– Ker, kera kê bû?

Pîrê, mala dê û bavê Kundirê bi wî mêrandîye. Lawik hatîye ber mala Kundirê. Ji dayika Kundirê pirs kirîye, gotîye;

– Xaltî! Yê ku dihu çûyî ser çêm kinc şuştinî, keçika te bû?

Dayika Kundirê ku Kundirê ew temeh kiri bû ku ji kesî ra qalê wê neke, gotîye;

– Lawê min tu keçikên me tune ne. Kundirek me heye. Yê ku dihu çûyî ser çêm kinc şuştinî Kundira me bû.

Lêwik zanîye ku di vê yekê da tiştêk heye, xatirê xwe xwastîye, çûye. Lawik çûye ba dê û bavê xwe, hal û hekata xwe ji wana ra qal kirîye, gotîye;

– Herin wê Kundirê ji min ra bixwazin.

Dê û bav li ecebê mane, di ber dayîne, di ser dayîne lê, lêwik dev ji ya xwe bernedaye, gotîye;

– Hutil mutil hûn ê vê Kundirê ji min ra bixwazin.

Dê û bavê lêwik neçar rabûne, çûne mala Kundirê, li ser darê xwezginîyê

rûniştine, bi emrê Xwudê Kundir ji lawikê xwe ra xwastine.

Dê û bavê Kundirê ku Kundirê ew ji berê da temeh kiribûn ku kê ew xwast, ew ê wê bidine wî. Şor pir dirêj nekirine, kundir dayine lawikê êxe. Vanê din ku Kundirê helnine bibine, dê û bavê Kundirê, lawikê êxe temeh kirine, gotine;

– Tu yê heft sala her ku ro helat Kundirê sê cara av bidî ku ma qalikên xwe zîha nebin. Heft sala bi şiva keçikekî porzer ya ji kundir bi derkeve, tu yê hînganê qalikên Kundirê bişewitînî.

Lawikê êxe mîna yê wana gotî kirîye, heft sala her ku ro helat ew sê cara av daye. Heft sala bi şiva qalikê Kundir qeliştîye. Jê keçikeke porzer, mîna royê li ezmên dibirqe, bi derketîye. Lawikê êxe hema qalikên Kundirê avêtine nav êr şewitandine. Dê û bavê Lêwik ku çav bi vê keçika rind ketinî şa bûne. Êxe hema emr dayîye ser xulam û xizmetkaran dawet û şênayîyekî heft ro û heft şevan bi dar xistîye. Keçik bi lawikê êxe va bûne bûk û zava, mêr û jinê hev û heta paşîyê umrê xwe di nav kêf û muhbetê da jîyane.

Çêroka min çû rast min xwar sinik mast.

Çavkanî; Usê Cimik ji Xelika jêr, (Cihanbeyli)

Ji kitêba Rebenî Celika ya "Çend çêrokên kurdî ji Anatoliyê" hatiye wergirtin.

Bîrnebûn...bîrbûn?, na!!! bîrnebûn!... PIRR bûn, pîr bûn, ama bîrnebûn...

Cahit Duran

Bîrnebûn Ehmo amcamın köydeki evi, Ele Yengemin yaz akşamları bize demlikte ısıttığı, ve çay bardaklarında zorla içirttiği, dem kokulu sütün tadıdır. Karanlık çöktüğünde kesilen elektrige anlatılan masallarla, hikayelerle, taklitlerle ve klamlarla yapılan eşliktir, geceleri çöp dökmenin, tırnak kesmenin, sakiz çiğnemenin günah olduğunu bir gülümseyişle hatırlamaktır. Sabahları gözlerimizi meşik çalkalarken açtığımız ve evin giriş kapısına asılan meşik yüzünden dışarı çıkmamızın zorlaştığı andır...

Sabahın ayazında misinden tek elle döküp diğer elle de yüzünü yıkadığın buz gibi soğuk suyun bıraktığı etkidir... Kenger sakızı, dikenleri bata bata soyduğumuz ve parmaklarımızı karaya bulayan Kangalın, ellerimizi yakan fırığın tadıdır... Tirk köylerinden gelen çerçinin buğdaya ve yüne karşı sattığı iğdenin, elmanın kokusudur. Çeçme başındaki kadınların birbirlerine anlattıkları intim hikayelerin heyecanıdır. Fate Yengenin her akşam ineklerin sütünü sağmaya gittiği elinde sallaya sallaya götürdüğü lambanın ışığıdır. Tandırlıkta yapılan ve sap saman ateşinde pişirilen

ekmeğin kokusudur. Bîrnebûn ağıtlarda elden ele dolaştırılan ölen insanın çeketininin verdiği acıdır.

Bizleri ilmik ilmik motif motif dokumuş olan bu sıcaklığın, bu kokunun, bu tadın, heyecanın, acının, hüznün, mutluluğun, sevginin yani kültürün, tarihin kaybolmamasını ve gelecek nesillere iletilmesini onlarında en az benim kadar bunları yaşamasını istedim. Nedense bunun farkına tüm bunlardan uzak kalınca ve kısmen de kaybedince anladım. Zira kültürümüzün değerini anlayacak, buna değer verecek, kaybolmasını engelleyecek ve bu kültürü ilerletecek, tarihimizi, masallarımızı, kılamlarımızı, şiirlerimizi, hikayelerimizi yazıya geçirecek bir kurumumuz, ve bir okulumuz yoktu. Onun için görev bizlere düşüyordu. Ama ben, yani dili bilme-yen, Ankarada doğmuş, büyümüş, sadece yaz mevsimi saman tozu alerjisiyle geçirilen 1-2 haftalık köy tecrübesiyle ne kadar verebilirdim ki. Düşündüm... düşündüm... düşündüm... bir çaresini bulamadım, güçsüzdüm çünkü... Dilsizdim...Ta ki o ilanı görene kadar... Hava sıcak ve güneşli. Kurdistan'da savaş almış başını gidiyor...

PİROZBAYİYA 10-SALİYA BİRNEBÛNÊ

Hergün sıcak bir gelişme... Gündemi takip etmek için tüm enerjimi veriyorum. İşte böyle bir anda Yeni Ülke Gazetesinde verilen köşedeki o küçük ilan beni acayip heyecanlandırdı. Yani bir yerlerde benim gibi kaygıları olan birileri daha vardı. Çok sevindim buna. İlk toplantıya katılmadım, çünkü beni davet edecek kimseleri tanımıyordum. İkinci toplantıya kendimi zorla davet ettirdim... O zamandan beri BİRNEBÛN'da elimden geleni yapmaya çalıştım. Ben BİRNEBÛN'a bir verdiğem, BİRNEBÛN bana bin verdi. Katıldığım ilk toplantıdan itibaren tüm toplantılar kürtçe yapıldığından anlamakta çok zorlandım her zaman. Kafama ağırlar girdi... Hatta ilk toplantıda kendimi tanıtmam gerekti, tanıtım kürtçe olu-

yordu diğer katılımcılar tarafından... Çok zorlandım İkinci cümleden sonra, lafımı bitirmeden sözü yanımdaki arkadaşaya vedim hemen. Ve o zaman söz vermiştim, anadilimi öğreneceğim diye...

BİRNEBÛN BÛ BİRAYÊ MIN, BÛ XUŞKA MIN, BÛ CİRANÊ MIN Û HEVALÊ MIN. BİRNEBÛN BÛ MAMOSTÊ MIN. NA, NE TENÊ BİRNEBÛN, ENDAMÊN BİRNEBÛNÊ JI MIN Û WE RE BÛ BİRA, MAMOSTE... SPAS BİRNEBÛN, SPAS BO NUH, BEKO, FİKRET, MUZO, ALI, VAHİD. JI SAYA WE EZ ZİMANÊ DAYİKA XWE EWSİM.

Bir önceki sayımızda adını yazmayı unuttuğumuz yazarımız M. Duran ve okuyucularımızdan özür diler, yazısını bu sayımızda yeniden yayınlıyoruz.

Redaksiyon

ALİŞAN BEY İLE ŞAİR DERTLİ ARASINDA „İMAM HÜSEYİN“ MUHABBETİ...

Mehmet Bayrak

BİRNEBÜN Dergisinin 26. sayısında yayımlanan „*Sazşairlerinin Koruyucusu Bir Kürt Beyi: Alişan Bey*“ konulu yazımız büyük ilgi uyandırmış ve o tarihten sonra Alişan Beyin, Amerika'dan başlayarak, birçok akrabası ortaya çıkmış ve konuya ilişkin anılarını BİRNEBÜN'da yayımlamışlardır.

Ankara'ya ilk yerleşen bir Kürt aşiret reisi olarak Alişan Bey'in yaşamı, birçok açıdan ilginçlikler taşıyor. Onun, *Bolulu Aşık Dertli* ve *Erzurumlu Aşık Emrah* gibi Alevi– Bektaşî Edebiyatının birçok önemli simasını koruması ve yıllarca barındırması, Orta Anadolu Kürt Aşiretlerinin inançsal yapılanması ve eğilimleri konusunda bazı ipuçları vermesi açısından ayrıca anlamlıdır.

Daha önce *Halveti* tarikatına intisab etmişken, yetişkinlik döneminde *Bektaşiliği* ve *giderek Kızılbaş–Aleviliğini* seçmesi, onun düşünce ve şiirde daha da derinleşmesini beraberin-

de getirmiştir. Bu yetkinliğiyle öylesine yaygınlaşmıştır ki, Alevi törenlerinin vazgeçilmez aşıklarından ve sözcülerinden biri hâline gelmiştir.

Aşık Dertli'nin yaşamına ve sanatına ilişkin biyografilerde; onun düzenli bir iş tutamaması ve geçim sıkıntısı dolayısıyla bir defasında, boğazını keserek intihara kalkıştığı söylenir. Bu eserlerde; Dertli'nin, daha önce Bolu Mutasarrıflığı yapmış olan Hüsrev Paşa'nın yardımıyla, köyü Şahanlar'ın bağlı bulunduğu Bolu'nun Çağa kasabası ayanlığına atandığı, ancak daha sonra bu görevinden alınca intihara teşebbüs ettiği ileri sürülür.

Bu yakıştırma, bizim yazımıza da şu sözlerle yansımıştı: „*Atılmanın verdiği üzüntüyle boğazını keserek kendisini öldürmek ister. Ancak bu eylemi Muharrem ayında gerçekleştiren Dertli, olayı Kerbela katliamından duyduğu acıya bağlar*“.

Oysa, Dertli gerçekte dünya malına tamah etmeyen, başladığı hiç bir işi sonuna kadar götürmeyip, kısa zamanda ayrılan harabati bir insandır. Çoluk-çocuğunu köyünde bırakıp diyar diyar dolaşması ve yıllarca Alişan Beyin yanında kalması da bu özelliğinden kaynaklanmaktadır. Onun başlıca zevki, gece-gündüz mey içmek ve en fazla Alişan Beyin kızkardeşi *Bostan Hanım*'a âşık olmaktır...

Aşık Dertli'nin biyografisinde aktarılan ve işten atılmayla ilişkilendirilen bu olay / hikâye, üstteki nedenlerle Aşığın gerçek yaşamıyla bağdaşmamaktadır. Oysa, Aşık Dertli'nin mensubu bulunduğu Alevi-Bektaşî Literatürüne yansıyan.

2

Şu olay ya da hikâye, bu derviş-şairin yaşam gerçeğine daha uygun düşmektedir. Zaten, üstteki anlatımda da, olay bir yönüyle Kербela olayıyla ilişkilendirilmektedir.

Alevi-Bektaşî literatüründe bu olay şöyle anlatılmaktadır:

„Dertli'nin her zaman İmam Hüseyin için yanıp yakıldığını görenler, onun cidden, vefakâr bir Hüseyin dostu olup olmadığını anlamak istemişler.

Eline, Kürt Beylerinden Alişan Bey tarafından bir ustura tutuşturarak; (Hüseyin aşkına bunu boğazına çal!) demişler. Usturayı eline alan Dertli, hiç tereddüt etmeden boğazına çalmış. Bu işi hakikaten yapacağını sezenler, eline sarılarak usturayı geri almak istemişler ve almışlar, fakat daha süratlı hareket etmiş olan Dertli'nin boğazını ustura bir miktar kesmiş ve kanları akmış. Bu şiiri irticalen o zaman söylemiş.“

(M. Tevfik Oytan: *Bektaşîliğin*

İçyüzü, İst. Maarif Ktb. 6. bas. İst. 1970)

Burada, batını inanç ve topluluklarda birçok örneğini gördüğümüz bir olayla karşılaşıyoruz. Alişan Bey'in, himayesine almakla zaten önem verdiği Aşık Dertli'yi bir kez daha sınamak, samimiyeti konusunda test etmek istediği anlaşılmaktadır...Çünkü şair, İmam Hüseyin üstüne birçok ağıt-şiir yazmış ve kendisini (*Alevî'yim, Hüseyinî'yim, Hayderî*) sözleriyle tanımlamaktadır.

İrticalinin yani doğaçlama söylemesinin çok güçlü olduğunu ve özellikle İmam Hüseyin'e zaafını diğer şiirlerinden de bildiğimiz *Aşık Dertli*'nin, koruyucusu Alişan Bey ve yanındakilerin huzurunda, huşu içinde söylediği sözkonusu şiir şudur:

*Kays veş sahralara düştüm çok efgan eyledim
Leyli veş beytü'l-haze de hûn-i giryan eyledim
Dâmen-i sabrım tutup çâk-i giriban eyledim
Soyunup abdal misali cismim uryan eyledim*

*Kendimi aşkın yolunda dosta kurban eyledim
Gerdenim mecruh edip kestim kızıl kan eyledim*

*Tâ ezel bu canıma sûz-i Hüseyin'den düştü nâr
Ateş-i hicranına sabretmeğe takat mı var
El ne derse ko desin sevdim Hüseyin'i kâr-zarar
Gitti elden dâmen-i esb-i inan-ı ihtiyar*

N a k a r a t

3

*Tîr-i aşkın merhem ettim derd-i bî-dermanıma
Etmedi dağlar tahammül, kıldığım efganıma
Bir nişan ettim efendim şâh-şehid sultanıma
Rûz-i mahşerde gelip baksın benim gerdanıma
N a k a r a t*

*Ben beni, âdem sanırdım hayvan-ı nâtık menem
Gerçeğim vâdinde kizbi olmayan sadık menem
Her ne denli çevrederse mihnete lâyıık menem
Hayre dair bir amel yok fâcir ü fâsık menem*

N a k a r a t

*Rahm kıl ya Rabbenâ Dertli- i pür-isyanına
Rahmeten lil-âlemîn ismi düşüptür şânına
Enbiya vü evliya muhtaç senin ihsanına
Baş açık yalın ayak durduk nice divanına
N a k a r a t*

Kelimeleer:

Kays: Mecnun'un gerçek adı

Veş: Gibi

Efgan eylemek: İniltili feryatlar etmek

Leyli veş: Leyla gibi

Beytü'l- hazen: Hüzün evi

Hûn-i giryan eylemek: Kan ağlamak

Câm-i sabr: Sabır elbisesi

Çâk-ı giriban eylemek: Yakasını yırtmak (yas niteliğinde)

Tığ-ı sabr: Sabır kılıcı

Gerden-i mecruh: Yaralı gerdan, boğaz

Şöyle: O şekilde, öylece

Evvel: İlk önce, baştan

Sûz-i Hüseyin: Hüseyin için yanış

Nâr: Ateş

İnan-ı esb-i ihtiyar: İrade atının dizgini (mecaz)

Tığ-ı aşk: Aşk kılıcı

Derd-i bî-derman: Dermansız dert

Kûh u sahra: Dağ ve çöl

Nişane: İz, eser

Şâh-ı şehid Sultanı: Şehitler şahı olan Hz. Hüseyin

Rûz-i mahşer: Mahşer günü

Hayvan-ı nâtık: Konuşan hayvan (İnsanlar için kullanılır)

Hayr: Hayır, iyilik

Amel: İş, eylem

Fâcir ü fâsık: Fitne ve fesatçı, kötü huylu

Her ne denlü: Hernekadar

İkrarında sabit olmak: Sözünde durmak

Ahdine sâdık: Yeminine bağlı

Kıl inayet Rabbenâ: Rabbim yardım ve lütuf göster

Rahmeten li'l- âlemin: Alemler için rahmet kılıcı

Enbiya: Peygamberler

İhsan: Bağış, lütuf

22 Temmuz seçimleri üzerine Nebi Kesen ile söyleşi

Söyleşi: Uskê Cimikî

Sayın Kesen 22 Temmuz seçimlerini kısaca değerlendirir mısınız?

– Seçimler, AKP hükümetine karşı çok yönlü bir tepki ve saldırı hareketinin yürütüldüğü bir ortamda yapıldı. Cumhurbaşkanı seçimiyle bağlantılı olan ve içinde Ordu, CHP, Yargı ve “sivil” örgütlerin yer aldığı bir AKP karşıtı cephe oluşmuştu. Medya da burada AKP hükümetinin aleyhinde bir açık tutum sergiledi. “Cumhuriyet Mitingleri”, 27 Nisan muhtırası ve Anayasa Mahkemesi'nin Cumhurbaşkanlığı seçimlerini iptal kararı vb. gelişmeler, seçim öncesi beklenmeyen bir siyasi gerginlik yarattı. Kısa süreli bir devlet krizi yaşandı. AKP yönetimi, seçimleri erkene alarak kendisi açısından bu krizi atlatma taktiğini izledi ve bununla da başarılı oldu.

AKP hükümetine ve Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı adaylığına muhalefetin baştaki dayanağı “laiklik ve anti-laiklik” tartışması idi. Başbakan R. Tayyip Erdoğan'ın ve Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt'ın Dolmabahçe görüşmesi, bu tartışmayı bitirdi denebilir. Seçim propagandası döneminde görüldüğü gibi, CHP dahil tüm AKP

muhalefeti laiklik konusunu tamamiyle gündemden çıkardı. Seçimlerin ana konusu genel anlamda Kürt sorunu, özelde PKK ve “bölücü terör” üzerine odaklandı. AKP, seçimlerde CHP ve MHP ile milliyetçilik yarışına girdi. Diğer yandan AKP, mevcut politik sistemi sorgulamadan, “mağdur” rolünü oynadı ve demokrasi savunuculuğu gibi söylemlerle geniş bir seçmen kitlesinin sempatisini kazanmaya çalıştı.

Seçim sonuçları gösterdi ki, AKP “müslüman-muhafazakar” kimliğiyle Türkiye'deki siyasi ve toplumsal sistemin içinde kalıcı bir yer aldı. Oy oranını artmış olması, 2. AKP hükümetinin ulusal-milliyetçi cepheye karşı konumunu güçlendirdi. Artık, darbe çağrısında bulunan ve demokrasi dışı yöntemlerle AKP'yi iktidardan uzaklaştırmak isteyen çevrelerin uzun bir dönem susmaları sözkonusu. Nitekim, Gül'ün Cumhurbaşkanı olmasının önüne geçilemedi. Buna karşılık, parlamentoda iktidar partisinin sandalye sayısı azaldı ve daha güçlü ve geniş bir muhalefet grubu oluştu. Özellikle DTP'nin parlamentoya girmesi önemli bir gelişmedir.

Özetle: AKP seçimleri kazanmasına rağmen, gelecekte parlamento içinde ve dışında daha fazla muhalefeti karşısında bulacaktır.

AKP'nin seçimlerdeki bu yükselişini neye bağlıyorsunuz?

– Seçmenin oylarını AKP'den yana kullanmasının toplumsal, politik ve ekonomik nedenleri var. Askeri bürokrasinin ve o'nun bir kolu işlevini gören yargının baskıları, seçmeni, AKP ile dayanışmaya itti. Siyasal sistem, "Darbe mi?, Demokrasi mi?" ikileminin eşiğine sürüklendi. Toplum tarafından, gerginlik politikası bu anlamda bir nevi yargılandı. CHP'nin oylarını artırmamasının önemli bir nedeni de bu olsa gerek. Kürt seçmen için rejimin geleceği konusu önemli bir oy verme gerekçesiydi. AKP, 1. Hükümeti döneminde birçok politik alanlarda reformlar gerçekleştirdi, yeni adımlar attı. Eksiklerine rağmen, demokratikleşme ve AB'ne uyum sürecinde AKP'nin izlediği çizgi, geniş seçmen kitlesinin onayını sağladı. Ayrıca, dış politikada ve uluslararası ilişkilerde ciddi bir sorun yaşanmaması, seçmeninde AKP'nin istikrara dayalı iç ve dış politika güttüğü yönünde bir düşünce oluşturdu. Ekonomik alanda da, AKP hükümetinin icraatı önceki hükümet-

lere göre daha başarılı göründü. 1996 ve 2001 ekonomik krizleri gibi bir durum yaşanmadı. Uluslararası mali kurumlar ve AB, Türkiye ekonomisine desteklerini artırdılar. AKP iktidarı döneminde uluslararası yatırımcılar Türkiye pazarına büyük bir eğilim gösterdi. Bu ve benzeri ekonomik faktörlerin, seçmenin sandık başında AKP'den yana tercih yapmalarına sebep oldu.

AKP'nin 27 muhtırasına karşı çıkması ve kendi içinde bir sarsıntı geçirmemesi oylarını artıran bir başka önemli faktördür. Seçim hazırlığında, sol, Alevi, Kürt, liberal vb. kesimleri çekecek bir politika izlenmesi ve buna göre adayların tespit edilmesi, AKP'ye büyük oranda oy kazandırmıştır. Diğer yandan islamcı ve milliyetçi kesimlere yönelik çalışma ve propaganda yürütüldü. AKP seçimlere giderken, CHP, MHP ve DTP'nin tersine, ideolojik-politik bir parti olmaktan çok, geniş toplumsal kesimlere hitap eden bir "merkez" partisi görünümü içine girdi. Böyle olunca da, etnik, politik ve ideolojik kimlikler ve farklılıklar diğer partilere oy sağlarken, AKP bu özellikleri önemsemeyen seçmenlerin oyunu aldı demek daha doğru olur. AKP oylarının içindeki islamcı ve dindar kesimlerin oy oranı ancak yüzde 10-15 olarak tahmin ediliyor.

Bu seçimler AKP'nin orduya karşı bir zaferidir' gibi yorumlara siz de katılıyor musunuz?

– Gerek 2002 parlamento seçimlerinde, gerekse 2007 yılında AKP, kuşkusuz Askeri Bürokrasi'nin tercihi değildi. Genelkurmay, AKP'ye muhalefetini sayısız defalar göstermiştir. O, en son, 27 Nisan'da bir elektronik muhtıra vermiş, bunda da bir ölçüde başarısız kalmıştır. Bu açıdan bakıldığında, 27 Temmuz seçim sonuçları Ordu'nun sürekli siyasete müdahalesine verilmiş bir yanıt olarak görülmelidir. AKP, siyasal konjunktürde askeri ve sivil ulusalcı-kemalist bloka karşı şimdilik bir üstünlük sağlamış bulunuyor. Bu “zafer” sadece AKP'nin iktidarını koruması ve Cumhurbaşkanı'nı seçtirilmesi açısından bir önem taşıyor.

AKP'nin mevcut siyasal sistemin kökten değişimi konusunda bir politikası ve vizyonu yoktur. İç ve dış politikada belirleyici olan Genelkurmay'ın çizdiği çerçevedir. Bu nedenle, AKP'nin seçim ve iktidar zaferini, orduya karşı sistemsel ve politik bir zafer olarak görmek abartı olur. 2. AKP Hükümeti ne Türkiye'de bir düzen değişikliği ne de bir “yeni cumhuriyet” dönemini beraberinde getirecektir. Siyasal güçler dengesi buna uygun olmadığı gibi, Erdoğan ve diğer AKP yöneticilerinin böylesine bir programları da bulunmamaktadır.

Seçim öncesi yaşanan olayların refleksiyle, 2. AKP Hükümeti daha temkinli ve hatta statükocu davranmaya çalışacaktır. “Sivil Anayasa” tartışması bunun bir işaretidir. Askeri ve sivil bürokrasiyi karşısına alacak bir değişim ve dönüşüm politikası, AKP'yi bölünmeye götürür.

Dış ve savunma politikalarında, Kürt sorununda ve “Kuzey Irak” politikasında AKP Hükümeti, Gül ve Genelkurmay üçlüsü ekseninde daha sert bir tutum sergilenmesi olasılığı dikkate alınmalıdır. Bu alanlarda Erdoğan ve Gül, Genelkurmay'ın politikaları ve önerileri doğrultusunda hareket edecektir. Kısacası, sivil ve askeri yönetim “uyum” içinde çalışacak ve bunun birinci, belki de tek hedefi Kürtler olacaktır. Çünkü, AKP yönetimi, Kürt sorunu konusunda resmi-devlet ideolojisi dışında düşünmemektedir ve bu yöndeki politikasını da değiştirmeyecektir.

DTP bu seçimlere bağımsız adaylarla girdi. Bir önceki seçimlere baktığımızda bir oy kaybı yaşandığı görülmektedir. Bunun sebepleri sizce nedir?

– Türkiye'nin siyasal yapısını ve Kürt politikasının gözönüne alarak, DTP'nin seçim sonucunu olumlu ve olumsuz yönleriyle irdelemek mümkün. Bütün baskı, engelleme ve yasal sınırlamalara rağmen, DTP adaylarının parlamento

girmesi ve grub çoğunluğu sağlaması bir başarı olarak görülmelidir. Türkiye tarihinde ilk defa bu çoğunlukta bir Kürt parlamenter grubu çıkarıldı. Sadece Kürdistan`da değil, Türkiye`nin metropollerinde de bağımsız adaylar hatırı sayılır oranda oy aldı. Ufuk Aras`ın seçilmiş olması Kürtler`in sayesinde olmuştur. DTP`da kadın parlamenterlerin oranı, diğer partilerin kat kat üstünde. Bunlar, DTP`nin başarı hanesine yazılacak gelişmelerdir.

DTP`nin oy kaybı düşündürücüdür ve ayrıntılarıyla araştırılması gerekir. Bağımsız adayların ortak oy pusulasına dahil edilmesi, AKP ve muhalefetin bir seçim oyunuydu. Bunun DTP oylarına olumsuz yansıdığı kesin, ama, ne kadar kayıba yol açtığını tahmin etmek zor. Bunun dışında DTP`nin oy kaybına yol açan birkaç nedeni dile getirmekte yarar var.

Birincisi: DTP, parti olarak erken seçimlere hazırlıksız yakalandı. Bir seçim programı ve seçim stratejisi geliştirilmeden, aday tespitine geçildi. Adayların belirlenmesinde geçmiş dönemde yapılan hatalar aynen tekrarlandı. Parti çalışması ve propagandası yerine, adayların tanıtımı ve gezileri ağırlıkta seçim çalışmasının merkezine oturtuldu. Bu ve benzeri sorunlar Kürt kamuyunda yeterince tartışıldı.

İkincisi: DTP, kendi seçmen kitlesi üzerinde AKP`nin nasıl bir etki yaptığı konusunda zamanında ve yeterince düşünmedi ve politikalar geliştirmede. AKP, bir yandan demokrasi savunucusu ve “mağduru” rolüyle Kürt oylarını topladı, diğer yandan “müslüman” kimliği ön plana çıkararak “bütünleştirici” bir misyon sahibi olduğunu lanse etti. Burada, Kürdistan`daki dinci kesimlerin (imamlar, tarikatlar vs.) rolü büyük olmuştur. Ayrıca, AKP iktidar avantajlarına sahipti ve Kürtler`in çoğu için ekonomik nedenlerden seçilmesi gerekiyordu. Böyle olunca da, geçmişte DTP`ye oy veren seçmenin bir kesimi, bu kez AKP`ye ödünç oy vermiş oldu.

Üçüncüsü: Seçim öncesi ve sırasında, askeri operasyonların artırılması ve PKK gerilimleri ile ordu arasında çatışmaların yoğunlaşması, Kürtler`in bu savaşın durdurulması yönünde ümidini AKP`ye bağlamaya yol açtı. AKP seçimi kaybederse ve CHP-MHP koalisyonu oluşursa, ihtilafın daha da büyüme rizikosuna konu oluydu. Bu açıdan, AKP`nin Kürt oyları aynı zamanda Kürt sorununun çözümü için de verilmiş oldu.

DTP`nin Kürdistan`da parti olarak en büyük, hatta tek rakibi AKP dersek yanlış olmazsa gerek. Erdoğan bunu hemen seçim sonrasındaki söylemleriyle

tescil etmiş oldu. Ordu ve diğer devlet güçleri, AKP eliyle DTP'nin seçmen kitlesini dağıtmak düşüncesinde. Seçim döneminde de, Kürdistan'da DTP'nin çalışmaları engellenirken, AKP bizzat askeriye ve sivil bürokrasi tarafından desteklendi. Önümüzdeki yıl yapılacak yerel seçimlerde, DTP'nin aynı şekilde oy kaybetmesi tehlikesi var. DTP belediyelerinin yaşadığı zorluklar biliniyor. Kürt toplumundaki geleneksel ve dini yapılanma, AKP için bir avantaj sağlıyor. Ayrıca yerel seçimlere kadar AKP Hükümeti ekonomik ve mali yardımlarla Kürt seçmeni kazanmaya çalışacaktır. Böyle olunca da, DTP'nin çok yönlü bir sosyal ve siyasi program geliştirmesi ve uygulaması gerekecek.

İç Anadolu Kürt beldelerinde AKP birinci parti olarak görünüyor.

Bir önceki seçimleri de göz önünde bulundurursanız kısaca bir değerlendirme yapabilir mısınız?

– İç Anadolu Kürtleri seçim tercihini Türkiye ve Kürdistan'daki genel eğilime göre yaptı. AKP'ye verilen oylar daha çok politik ve ekonomik nedenlere dayanıyor. Yani, İç Anadolu Kürtleri, AKP "dinci" olduğu için oy vermedi. Kürdistan Kürtleri'nin AKP'ye oy verme nedenleri, İç Anadolu Kürtleri için de geçerlidir.

DTP'nin oylarının, örneğin Konya'da, neredeyse silinme noktasına gelmesinin başlıca nedeni, yanlış aday tespitinden kaynaklanıyor. Bu bölgeden olan ve halkın tanıdığı ve sevdiği karizmatik adayların olmayışı, bu yenilgiyi açıklamaya yetiyor. DTP örgütlenmeleri bu bölgede yetersiz kalıyor ve büyük olasılıkla yerel seçimlerde de performansları iyi olmayacağına benzer.

İç Anadolu Kürtlerinde bir kimlik sorunu var mı? 22 Temmuz seçimleri bunun bir göstergesi olabilir mi?

– Seçmenin sandık başındaki tercihleri ile ulusal kimlik arasında direk bir bağlantı kurmak önemli bir tartışma ve araştırma konusudur. Türkiye ve Kürdistan'da Kürtler, kendi ulusal kimliklerini sahiplenip, AKP veya CHP'ye oy vermeyi bir çelişki olarak görmüyor. DTP'nin bunun üzerinde durması gerekiyor. Bu, İç Anadolu için de geçerlidir. Buradaki Kürtler dil ve kültür düzeyinde bir asimilasyon sürecinde olsalar da, Kürt kimliklerini terketmemiştir. Onlar Kürt hareketine birçok yönden katkı sunmuştur ve hala sunmaktadır. Bu nedenle, 22 Temmuz seçimlerini kıstas alıp, İç Anadolu Kürtleri'nin ulusal kimliklerine ve Kürt hareketine yabancılaştığı gibi bir sonuca varılamaz. Bugün AKP'ye verilen oylar, yarın DTP veya başka bir

partiyeye verilecektir. Bu dönem bir “AKP rüzgarı” esiyor, nasıl ki, 12 Eylül’den sonra ANAP Türkiye’nin siyasi ve seçim gündemini doldurduysa.

Kürdistan bağlamında, İç Anadolu Kürtlerinin yeri ve önemi nedir?

– İç Anadolu Kürtleri 35-40 milyonluk bir ulusun parçasıdır. Onların bu olgunun ne kadar bilincinde olduğu ve buna göre duruş sergilediği, bu gerçeği değiştirmez. Kaldı ki, bu Kürtler’in küçümsenmeyecek bir kesimi şu ya da bu şekilde Kürt hareketi ile içiçedir. Örgütsel anlamda PKK ve DTP ile dayanışma heryerde görülüyor. Burada, HAK-PAR gibi bir Kürt kimlikli partinin İç Anadolu örgütlenmesi niye yok denecek düzeydedir sorusunu da sormak gerekiyor. Onlarca şehit düşen gerilla İç Anadolu Kürtleri’nin bağrından çıkmıştır. Dil ve kültür alanlarında İç Anadolu Kürtleri’nin küçümsenmeyecek çalışmaları var. Dergi, internet siteleri, müzik eserleri buna verilecek birer örnektir. Burada yaşayan Kürtler’in düğünleri gidererek Kürdistanî renkleri kazanıyor. Bilinçte yeterli olmazsa da, kültürel anlamda İç Anadolu ve Kürdistan Kürtleri arasında bir kaynaşma sürecine girilmiştir.

Kürt partileri, örgütleri ve kurumları bu Kürtleri içine çekmiş bulunuyor. Türkiye ve Avrupa’da bunun sayısız örnekleri var. Diğer taraftan, Kürt ha-

reketi İç Anadolu Kürtleri’ni yeterince örgütlemiş diyemeyiz. Gerçi bu sorun, Türkiye’nin metropollerine göç eden Kürtler için de geçerlidir. İç Anadolu Kürtleri’nin farklılığı, onların belli bölgelerde ve toplu yaşamalarıdır. Bu nedenle buradaki Kürtler’e yönelik çalışmalar daha kolaydır. Siyasi ve kültürel çalışmalar, İç Anadolu Kürtleri arasında yetersiz kalmaktadır demek abartı olmazsa gerek.

Yüz yıllardır İç Anadolu’da yaşayan biz Kürtlerin kendilerine ait bir politikasının, kurumlarının olması gerekir mi? Yoksa bunun sebepleri nelerdir?

– İç Anadolu Kürtleri, kendilerini Türkiye’nin içinde yaşayan bir azınlık statüsünde görmüyor veya bunun bilincine varmış değil. Kürt sorununa karşı duyarlılık ve Kürdistan’daki mücadele ile dayanışma bu olguyu görmemezlikten gelmek için bir gerekçe sayılmaz. Yani, İç Anadolu Kürtleri’nin konumlarını ve statülerini sorgulamaları gerekiyor. Birleşmiş Milletler’in azınlık tanımı temel alındığında, İç Anadolu Kürtleri bir azınlıktır. Bu statünün kendisiyle beraber getirdiği haklar var.

Resmî ideoloji tüm Kürtleri inkar ettiği için, İç Anadolu Kürtleri de resmî statüsü olmayan yerleşik (otokton) bir

azınlıktır. Kendini tanımlamayan bir ulus ya da azınlık, politika da üretemez. Bu konuda İç Anadolu Kürtleri'nin kendi öz çalışmaları gerekiyor. Bugüne kadar, Nuh Ateş'in bir çalışması dışında, İç Anadolu Kürtleri'ni tanımlayan ve onların kültürel haklarını sorgulayan bir araştırma yapılmamıştır. Bu hem buradaki Kürtlerin hem de Kürt hareketinin bir eksiği olarak anlaşılmalıdır.

Bugüne kadar Orta Anadolu Kürtleri kimlik/sınıf mücadelesini Kürdistan bağlamında hareket eden değişik partilerde/kurumlarda yer alarak yürüttü. Yüzyıllardır Orta Anadolu'da yaşayan biz Kürtlerin bu bölgede siyasi, politik ve sosyal hakları nelerdir? Buna yönelik bölgeye özgün nasıl bir mücadele verebilir? (nasıl bir politika izlemelidir?) Yada gerekli mi?

– Örgütlenme bir gereksinimden doğar. Kendini bir ayrı etnik grub, daha doğrusu azınlık görmeyen bir halk kesiminin örgütlenmesi de olamaz. Azınlık konumunda olan İç Anadolu Kürtleri'nin ilk önce idari ve kültürel boyutta hakları nelerdir konusuna ağırlık vermek gerekiyor. Türkler ile içiçe yaşayan İç Anadolu Kürtleri'nin coğrafik/bölgesel özerklik dışında, uluslararası alanda tartışılan azınlık hakları (dil veya kültürel özerklik, pozitif ayrımcılık vb.) konusunda

düşünce geliştirmeleri ve tartışmaları düşünülebilir. Bunun için hem düşünce ve politika üreten bir elit kesime, hem de halkın örgütlenmesine gereksinim var. Bu da, İç Anadolu Kürtleri'nin bağrından çıkmalıdır. Halktan kopuk bir çalışma sonuçsuz kalır. En büyük görev yerel yönetimlerde (belediye ve köy yönetimleri) çalışan kesime düşüyor. Bunlarda bu bilinç ve amaç olmadıkça, bir gelişme olmaz.

İç Anadolu Kürtleri'nin ulusal-siyasal anlamda örgütlenmeleri yanlış olur ve Kürt hareketine büyük zarar verir. Bunun yerine kültürel hakları temel alan, yerel örgütlenmelere gidilebilir. Bunun ilk adımını köy veya belde dernekleri oluşturabilir. Bu tip sivil toplum örgütlenmeleri giderek bir çatı örgütüne dönüşebilir. GAP Belediyeler Birliği buna bir örnektir. Bu çalışmaların öncesinde İç Anadolu Kürtleri arasında “Neden ve nasıl örgütlenme?” konusunda bir tartışmanın başlaması geliyor. Bu vizyona sahip ve bilinçli bir ekip oluşmadan, böylesine projeler hayata geçirilemez. Günümüzde bunun koşullarının olmadığını da eklemek gerekiyor.

www.xelkedondurma.com

TAPKIRANLI ALİ

Tapkıranlı Ali'nin siyah saçları,
mavi gözleri, kara kaşları
kavruluyordu bir Temmuz sıcaklığında,
Tapkırın Ovasında, Nurhak eteklerinde.

Yorgun bitkin baktı İtme Gedigine,
Deli Bayram'a ve Susuz Tepe'ye.
Mavi gözleriyle süzdüğü bu topraklar
Tapkıranlılarındı, Canbeg torunları.

Fakirlik, çile, yoksulluk
Ali'nin yegâne değişmez dostlarıydı.
Ama Ali bu topraklarda
umutla bakardı hayata,
doğan güneşe, esen yele, geleceğe.

Dinlerdi Çoban Memo'nun kavalını her sabah.
Bu onun için en büyük zevk, en büyük mutluluktuktu.
Onu okşar gibi, ateş yakar gibi,
kınalı keklige nişan alır gibi.
Ah bir bilseniz Ali'nin mutluluğunu.

İlkbaharda verdi Ali toprağa iki külek fasulye,
mevsim oldu sonbahar Ali aldı dört külekçik.
Yine de memnundu Ali toprağında.

Dayadı belini bir söğüt ağacına,
çıkardı nazlı yârin hediye ettiği gümüş tabağı,
sardı sigarasını bir Öteyüz tütününde.

ALÎYÊ TAWKIRARÎ

Ew porê reş yê Alî yê Tawkîrar
Brûyên reş çavên şîn
dişewitî germîya havînê da
li deşta tawkîran, li pêşa çîyayê Nûrheq

bi west dinêrî li gelîyê îtme
li alîyê Beyram ê dîn û topa dêm
bi çavên melûl dinêrî li vê axê,
yê tawkîran bû, yê nevyên Canbeg

Belangazî, çîlekêş û hêjarî
Ew dostên Alî yên neguhertî bûn
Lê Alî ser vê axê, bi hêvî dinîhêrî li jîyanê.
Bi hilatîna rojê, bayê rabûyî û li paşejê.

Her sibeh guhdar dikir bilûra mem ê şivan
Kêfa herî mezin bû ev, dilşahîyeka mezin
Tu dibê ew miz dide, tu dibê agir dadide,
Wek nişan girtina wan kewên ling bi hine
Ax ger bizanin dilşahîya Alî

Di biharê da çandin çend tas lowî
Demsal bû payîz Alî girt çar tas
Disa jî Alî kêfxweş bû, li ser axa xwe
Piştî xwe da dara biyê.

Derxist tebox, xelata yara şîrîn
Pêçand cigara xwe bi titûna alîyê dîn.

Li deştê bibû êvar
Daran dikir piştêpişt,
Xwendina bûm (kund)

Akşam olmuştu ovada,
fısıldayan ağaçları, öten baykuşu
çok yükseklerde gelen Memo'nun sesini
yanık türküsünü kıskanarak dinledi.

Mavi gözleriyle yıldızlara baktı.
Mırıldanan dudakları ile saymaya başladı tek tek.
Ne de güzeldi yıldızlar Tapkıran Ovasında,
ne de parlaktı Ay Dede bu gece.
Bir an irkildi bu büyümlü rüyadan
oğlu Haso gelmişti köyde,
merak etmişti Ali'yi,
uyandırmıştı onu cennet bahçesinde.

Gün geldi devran döndü, haydi şehre
terk etmek zorunda kaldı Ali baba yurdunu.
Artık Nurhak'ta doğan kızıl güneşi,
görmeyecekti, cennet ırmağında,
soğuk pınarlarında, kana kana su içmeyecekti
bir daha.

Bundan böyle bu topraklarda, koyunların çan sesini,
kınalı keklik sesini, hele Memo'nun kavalını
bir daha dinlemeyecekti.

Kolay mıydı terk etmek vatanı,
baba ocağını bırakıp gitmek,
gurbetlik değil de bu koyacaktı Ali'ye.
Dayanamadı gurbetliğe, çok geçmeden
döndü Ali baba ocağına tekrar,
şehirden yapılan mezar taşıyla.

Hüseyin Mirza Karagöz

Temmuz 2007

Dengê Mem ê şivan ji bilindçîyan dihat
Guhdar kir bi çavnebarî
Bi çavên şîn stêrkan mêze kir
Kir miremir û stêrk jimart yek bi yek
Çi bedew bûn stêrk li deşta tavkîr

Çi rind bû heyv vê şevê
Çarekî veciniqî ji vê xewa şîrîn.
Li gund lawê Heso hati bû
Merak kiribûn Alî

şîyar kirî bû, li bexça bihiştê da
Roj darbasbûn gerdûn gerîya,
Ketin rêya bajêr

Welatê Ali baba qedîya
Êdî nikarîbû, bibîne avabûna rojê sor li Nûrheqê
Ew çemê bihiştê.

Êdî nikarî bû vexwe ava sar ji kanîyê.

Ji wê rojê şûnda

Ni karî bû bibihîze zengilên dewaran,
ew xwendinên kewan.

Ax ew dengê bilûra Mem ê şivan

Êdî guhdar kirin nê pêkan bû.

Ne hêsan bû derketina welat

Ew cîhê bav û kalan.

Nikarî bû, berxwe bide li welatên dereke

Bi kêlikên ku li bajar hatin çêkirin va,

dîsa vegarîya cîhê bav û kalan

Ew mirî bû, ev mirî bû.

Wergera Kurdi: Metîn Şahîndal

gökyüzü

eniğini bana vereceksin
vermesen seni öğretmene şikayet ederim' dedi
ve çekti gitti
nedenini öğrenmek için peşine düştüm
ama bulamadım
irkildim ve korktum

sıcak bir eylül pazarıydı
köyün bekçisi osman amca
her zaman olduğu gibi omzunda ikinci dünya savaşında kalma M1 silahı
zafer kazanmış bir edayla camiye doğru gidiyordu
yusuf amca kapının üst tarafında 'tütün ve zigara bayii' yazılı dükkanın
önünde
sandalyesine oturmuş hafiften kestiriyordu
hesi elê caminin karşısındaki dükkanların gölgesinde
etrafını sarmış gençlere bir şeyler anlatıyordu
gençler pür dikkat kesilmiş onu dinliyorlardı
kızlar ve gelinler beyaz çeşmenin başında derin sohbetlere dalmışlardı

kadir amca'nın dükkanın önünden geçtim
kadir amca narları ve sarı ayvaları birer tablo gibi dükkanın önüne dizmişti
kendisi her zaman ki gibi yine yazıyordu
satmak için getirdiği yazı defterlerinin çoğunu hikaye yazmak için
kullandığı söyleniyordu
kadir amca'nın meyveleri çok hoşuma gitti
meyve satın alacak param yoktu
para çok nadiren bulunurdu
alış veriş mübadele ve borç üzerine kurulmuştu

berberin ve imamın ücretleri yılda bir defa harman zamanı tahıl olarak
ödenirdi
çay ve şeker ulaştırılması zor lükslerdi
giyecekler yıldan yıla borçla alınır
ihtiyaçların çoğunu etinden sütünden tezeğinden yününden
faydalanan koyundan sağlanılırdı.

buğday ya da un çalmak için eve yöneldiğimde
çok sevdiğim göçmen ali osman amcanın oğlu ahmet`e rastladım
ahmet`in ailesi bulgaristan`dan göç etmiş bir kaç türk ailesinden biriydi
ahmet köyde doğduğu için kürtçe biliyordu
eve gitmekten vazgeçtim

ahmet`le atlara binmek için harmanların olduğu alana doğru yöneldik
biraz yürüdükten sonra
omzunda silahlarıyla
karşıdan gelen jandarmaları görünce
koreli hasan amca gibi yaptık
hasan amca camiden çıkar
evine doğru yaşına denk düşen bir tempoyla yürümeye başlar
yolun yarısında karşıdan gelen jandarmaları görünce
hızla dönerek camiye yönelir ve caminin yanındaki
çeşmeden abdest almaya başlar
biz de gözden kayıp olmak için abdest değil evlerin arasına daldık

bir iki saman yığını dışında
harmanların hemen hemen tamamı kaldırılmıştı.
harman zamanı yorgun düşmüş atlar biraz toparlanmışlardı
onların çoğunu tanıyorduk.
en iyi dörtnala koşan iki at yakaladık
ve yelelerinden tutunarak dörtnala söğüt yaylasına yöneldik
atların toynakları toprağa değmiyordu
atlar bulutlara yakın uçuyordular

yılanlar delik arıyor
kuşlar dört yana uçuşuyordular.
bağların yanından geçtik
her evin hazineinden kiralanmış bir dönümlük üzüm bağı vardı
bağbozumu zamanıydı
salkımlar birer yıldız gibi parlıyorlardı
örgülü saçları bellerini süsleyen
renga renk giyinmiş kızlar üzüm topluyorlardı
ama kimse şarap yapmasını bilmiyordu
-ne yazık değil mi

atlar bizim
biz atlarındık
söğüt yaylasındaki söğüt ağaçlarının altına vardığımızda
terden köpüklenmiş atlarımızdan indik
atları suladıktan sonra çayıra saldı
ve sonbaharın hafif sararmış çimenine sırt üstü uzandık.
söğüt ağaçlarının dallarındaki
terkedilmiş leylek yuvaları
hafif esen kuzey rüzgarıyla birer boş beşik gibi sallanıyorlardı

gökyüzündeki yikanmış beyaz yün yığınlarına benzeyen bulutlardan hayali
resimler yaptık
yeleleri rüzgarda halay başı mendili gibi sallanan un beyazı atları
çeşmede su taşıyan iki canlı hava`yı
tarlalarda otlayan sürüleri
süt beyazı kuzuları
hoca'nın beyaz sakalını
dişi ağrıyan arkadaşımız hasan'ı
yusuf amcanın lokumlarını
kadir amca'nın meyvelerini
zurnasıyla gençleri halayda coşturan huco'yu
karda kayan çocukları

ve rüzgarın oradan oraya sürüklediği okulumuzu
o gün söğüt ağaçlarının altında
gözlerden irak eğlendik ve rahatça kürtçe konuştuk

biraz dinlendikten sonra
atlara bindik ve bulutlandık
otlayan sürülerin yanından
değneklerine yaslanmış çobanlara imrenerek baktım
köpekler çobanlardan uzakta sürünün etrafında koruyucu pozlarını almışlardı
benim eniğim büyüdüğünde sürünün etrafında kale olacak
ve
dağları boz kurlara haram edecek

ahmet`le gülüştük
güneş batmadan atları yakaladığımız yere bıraktık
eve gitmek için yola koyulduk
yolda sırasıyla birimiz gözlerini kapatıyor
diğeri de ona rehberlik ediyordu
rehberlik eden bilerek diğeri kurumuş dikenlerin bol olduğu alanda
yürütüyordu
çiplak ayaklarımıza batan sarı dikenler acı veriyordu

yol kavşağında ahmet`le ayrıldık
eve geldiğimde karanlık yeni basmıştı
kendimi yorgun hissediyordum
koyun yününden yapılmış keçenin üzerine uzandım
annemin 'yemek hazır' sesiyle uyandım
yemeğe hemen gidersem
kürtçe konuşmuş olurum endişesinden
yemeğe biraz geç oturdum
yemeğimi yedikten sonra dışarıya çıktım

taşlardan ve kullanılmış kerpiçlerden yaptığım kulübeye doğru yürüm
eniğim beni görünce gözleri parladı
memnun olduğunu göstermek için kuyruğunu salladı
şaklabanlıklar yaptı
çok sevindim
ona evden çaldığım
kavurmadan verdim
kulübenin kapısını iyice kapadıktan sonra
her ne kadar dükkanların önüne
yaşıtlarımla görüşmek için gittiysem de
asıl amacım memo`yu bulmak ve onunla konuşmaktı
ılık sonbahar gecesinde memo`yu saatlerce bekledim ve üşüdüm
daha önce böyle günlerde ateş yakar mustafa`nın bize anlattığı
masalları saatlerce dinlerdik.

eve döndüm
ve yatağa uzandım
ama uykum gelmedi
memo`nun beni neden şikayet edeceğinin sebeplerini bulmaya çalıştım
hani şu sakızların içinde çıkan resimler var ya!
onları arkadaşlarla kendi aramızda değiştirdik.
çok olan resimleri benzeri olmayan resimlerle değiştirir
böylece her resimden birer tanesine sahip olmuş olurduk.
bende de fazlası ile atatürk resmi vardı
memo beni atatürk`ün asker kıyafetli resmini başka bir resim ile değiştirmek
isterken görmüştü
annem rabian`ın küçük kardeşlerime kürtçe anlattığı o sevdiğim masalları
duymamak için yorganı kafama çekerdim
okulun bahçesinde ve dışarıda kürtçe konuşmamaya dikkat ederdim

o gecenin uykusunu rüyalarla geçirdim
evimizin önünde oturuyordum. bana doğru süt beyazı bir at dörtnala
yaklaşıyordu

atın ardından dişleri dökülmüş çocuklar koşuyorlardı. yüzleri görünmeyen kızlar
ellerinde su kovalarıyla atın peşi sıra koşuyorlardı. At ansızın önümde durdu.
burun kanatları birer soba borusu kadar genişledi ve pis kokulu su aktı ve atın
sırtından kocaman bir yılan yere yuvarlandı. ölü yılanın gövdesi sinek kurtçuklarına yuva olmuştu. kızlar ellerindeki kovalarla atı suladılar.
gördüğüm diğer bir rüya da çanakale’de şehit olan dedemin vurulmadan önce siperdeki hasret dolu bakışları idi

sabah erkenden kalktım
kahvaltı etmeden okula gittim
her zaman ki gibi hacı okula erken gelmişti
hacı pazar günleri de okula gelirdi
hacı`ya pazar günlerinin tatil olduğu söylenmişse de
o yine de pazar günleri okula gelmeye devam etti.
Okulun sobası yakılmıyordu ama hacı
'ne olur ne olmaz hesabı'ndan koltuğunun altında tezeği ile gelirdi
hacı ile daha önce kazılmış bir delik bulduk ve düğme oynamaya başladık
deliğin en yakınına düğmeyi kim atarsa o diğerinin düğmesini kazanırdı
hacı çok sevdiğim kocaman kırmızı düğmemi kazandı, üzüldüm

zil çaldı
biz dizildik
'türküm doğruyum çalışkanım
ilkem;küçükleri korumak'ı' okuduk
ve tek sıra halinde sınıfa girdik
tek sınıflı
tek öğretmenli bir okul

sıralarımıza oturduktan sonra
öğretmen geldi

ayağa kalktık
hasan öğretmen köye o sonbahar gelmişti
temiz giyinen, ince yapılı ve güler yüzlü biriydi
öğretmenle göz göze gelmemeye dikkat ettim
yerlerimize oturduktan sonra sınıf başkanı tarafından yaramazlık yaptıklarından
dolayı numarası yazılan öğrenciler üst tarafında 'ne mutlu türküm diyene'
yazılı kara tahtanın önünde dizildiler
ve sınıf başkanı cetvelin dikeyi ile el tırnaklarına vurdu
öğretmen birinci ve ikinci sınıflara atatürk'ün isminin baş harfi olan 'A'
harfini dört sayfa yazmalarını ödev olarak verdi.
ve üçüncü sınıflara da türkiye'nin haritasını çizmelerini söyledi
ben üçüncü sınıfa gidiyordum
öğretmen dört ve beşinci sınıflara da atatürk'ü ve ankara'yı anlatmaya başladı
herkes put olmuş dinliyordu.
teneffüse çıktık
gökyüzü görünüyordu

tekrar içeriye girdiğimizde
hava ısınmaya başlamıştı
hasan ile memo'yu sınıfta 'atatürk köşesi'nin önünde konuşurken gördüm
göz göze geldik
memo'ya beni neden şikayet etmek istediğini soracak oldum ki
öğretmen içeri girdi
ve sormaktan vazgeçtim
memo iri yarı
okula zamanında başlamadığı için yaşı epeyce ilerlemişti
sakal ve bıyıkları vardı
yazları çobanlık eder yabanda yatardı.

yerlerimize oturduk
öğretmen sıraların arasında biraz gezindikten sonra

sırtını kara tahtaya ve yüzünü bizlere döndü
ve sordu
'türkiye`yi kim kurtardı'
üç boyutlu bir sessizlik sınıfı kapladı.
öğretmen sıraların arasında geziniyordu
sırtını dönünce dört ve beşinci sınıfların hepsi soruya cevap vermek için
parmaklarını kaldırdılar
kaldırdılar
ama öğretmen yüzünü dönünce hepsi parmaklarını öğretmen görmesin diye
indirdiler
bu hep böyleydi
öğretmen sırtını bize dönünce soruyu cevaplamak için
parmağımızı kaldırır
yüzünü döndüğünde ise parmağımızı sokacak yer arardık.
parmağını indirmekte geciken osman`ın parmağı havada yakalandı
öğretmen osman`a soruyu cevaplaması için ayağa kaldırdı
osman şaşkın
osman etrafına bakınıyor
osman`ın gözleri kapıya takılıyor
öğretmen cevap bekliyor
osman etrafına bir kaç kez daha baktıktan sonra
'türkiye`yi bekçi osman ile köyün ağası bektaş ağa kurtardı'
ve öğretmen `eti senin kemiği benim` diyen velilerin sözünü yerine
getirdi

osman`ın koltuğuna iki öğrenci girdi
ve osman`ı sırasına oturtular
suskunluk
zil çaldı
öğlen tatiline çıktık

yemek dönüşü okulun bahçesinde
zerdali ağacının gölgesinde

yusuf la yan yana oturduk ve ders zilinin çalmasını bekledik
zil çaldı
sınıfa girdik
öğretmen birinci, ikinci ve üçüncü sınıflara hafta sonu için yirmi defa
yazılmak üzere verdiği 'ne mutlu türküm diyene' ödevini kontrol etti
ödevi yapmayanların ve yanlış yazanların el tırnaklarına ve ayalarına
cetvelin dikeyi ile vurdu

zil çaldı
ders günü bitti.

yavuz ile beraber sınıftan çıktık
yavuz köyde ebelik yapan ayşe`nin erkek kardeşi
ikimizde güvercinleri çok severdik.
yavuza güvercin almak için ahmet`i de yanımıza aldık ve
evcil güvercin satan ahmet`in amca'sının evine gittik
göçmenler, evlerinin etrafını bağ ve bahçelerini korumak için
taş duvarlarla çevirmiştiler
her tarafta meyve ağaçları
sulanmış toprak taze ekmek kokuyordu
kırmızı salkımlar dallarda sallanıyordu
şaban amca bizlere birer salkım üzüm verdi
salkımları vermeden önce kuyunun suyuyla yıkadı
bir tavuk verip iki güvercin aldık
bisküvi kutusunda yuva yaptık güvercinlere
yavuz güvercinleri alıp eve götürdü

akşam tekrar hangi suçu işlediğimi düşündüm
öğretmenler bazı öğrencileri, evlerinde kürtçe konuşanları tespit etmek için
gizlice görevlendirirdi. bunlar itinayla yaşlı ve güçlü öğrencilerden
seçilirdi
görevli öğrenciler gecenin karanlığından faydalanarak evlerin pencerelerine
yaklaşır, konuşmaları dinlerlerdi.

yerden pek yüksek olmayan evlerin pencerelerine ulaşmak pek zor olmazdı.
bizim evde, babamdan ve benden başka türkçe bilen yoktu.
babam da türkçe'yi askerde öğrenmişti
biz yedi kardeştik
benden yaşça büyük olan iki kız kardeşim okula gönderilmedikleri için türkçe
bilmiyorlardı, diğer kardeşlerim de henüz okul çağına gelmemiştiler.
evde kürtçe konuşmamak için kendimi çok zorluyordum
ama sık sık da kürtce ve türkce karışımı anlaşılması zor bir dil konuşmaktan
da başka çarem kalmıyordu
bazen de olmuyordu ve mecburen kürtçe konuşuyordum
acaba memo kürtce konuştuğumu duymuşmuydu

endişe ile uyandım
ve erkenden okula gittim
hacı yine tam teçhizat okulun önündeydi
zilin çalmasını bekledik
zil çaldı
biz toplandık
sıraya dizildik
'türküm doğruyum'dan sonra
tek sıralar halinde içeriye alındık

sıralarımıza yerleştikten sonra
öğretmen elindeki listeden, kürtçe konuştukları tespit edilen isimleri
okumaya
başladı
ismi okunan öğrenciler kara tahtanın önünde hazır-ol vaziyette ve tek ayak
üstü
beklemeye başladık
bütün isimler okunduktan sonra
öğretmen sıraların arasında uzun süre sessizce dolaştı
ve ani bir hareketle sıralarında oturan öğrencilere döndü ve
'bunların işlediği suçu bilenler parmak kaldırsın'

öğrencilerin tamamı soruyu cevaplamak için ellerini kaldırdılar
öğretmen hangi öğrenciye sorduysa aynı cevabı aldı
'kürtçe konuştular'

dayak faslından sonra
sınıf başkanına emir verildi
ve öğrenciler tezekliğe kilitlendi.

kürtçe'nin neden bu kadar günahkar olduğunu çözemiyordum

öğleden sonra
eniğimin boynuna demir dikenli bir halka yaptırmak için
demirci ahmet amca'nın atölyesine gittim
ahmet amca kürtçe ve türkçe karışımı cümleler kurarak konuştu
halı dokur gibi
iki dilin renklerini
birbirine öyle güzel uydururdu ki
tatlı bir melodi doğardı
şakacı ve cana yakın bir insandı.
eniğimin boynuna uygun bir halka yaptı
ve benden para almadı.

Seyfi Doğan

Cînav

Gotinên ku cîhê nav digirin re, cînav tê gotin. Cînav pênc beş in.

1. cînavên kesîn.
2. Cînavên îşarkî
3. Cînavên pirsyarî
4. Cînavên peywendiyê
5. Cînavên nediyar

1. Di kurdî de du cureyên cînavên kesîn hene.

<u>Kom- 1</u>	<u>Kom-2</u>
Ez	Mîn
Tu	Te
Ew	Wî/Wê
Em	Me
Hûn	We
Ew	Wan

2. Cînavên îşarkî:

Ev: ji bo yekhejmar û pirhejmara nêr û mê ya nêzîk. Ev a min e.

Ew: ji bo yekhejmar û pirhejmara nêr û mê ya dûr. Ew a te ye.

Ji bo formê tewangî

Vî: Ji bo yekhejmara nêr a nêzîk.
Ez vî dixwazim

Vê: Ji bo yekhejmara mê ya nêzîk.
Vê bide hevalê tv.

Van: Ji bo pirhejmarên nêzîk.
(Him ji bo nêr û him jî bo mê.)
Ez hewl didim ku van bavêjim.

Wî: Ji bo yekhejmara nêr a dûr.
Ez wî yê han dixwazim.

Wê: Ji bo yekhejmara mê ya dûr.
Wê bavêje ba min.

Wan: Ji bo pirhejmarên nêr û mê yên dûr. Wan rameke, bila mezin bibin.

3. Cînavên pirsyarî

Bi riya pirskirinê ew gotinên ku dikevin cîhê navan dibin cînav.

Kî, kê, çi, ku, kîjan, kîjanê û ji bo pirhejmar kîjanan tê gotin.

- Kî hat?
- Gulê hat
- Kê got?
- Azad got
- Çi bi çi dimije?
- Mîhê berxa xwe bijand.
- Hûn li ku ne?
- Em li dibistanê ne.
- Kîjan dîlbaz e?
- Kendal dîlbaz e.
- Tu ji kîjanê dixwazî?
- Ez a sor dixwazim.
- Tirî û hermê herdu jî xweş in,
tu ji kîjanan dixwazî?

4. Cînavên peywendiyê

Cînavên peywendiyê di heman demê de, cînavên xwemaliyê ne jî. Ango xwedî kî an jî kê ye. Min ji te û xwişka te re du pêntûs kirin. Ya xwe tu xwe bi kar bîne û ya xwişka xwe jî sibehê bide wê.

Em bê xanî ne. Yê me hukimetê xerab kir û lawê min jî yê xwe par firotibû. Malê bavê min lê bûye bela. Yên me herdu bireyan par kir, yê herdu xwişkana hin maye.

5. Cînavên nediyar

Ji ber ku mirov nizane ev cînav cîhên kîjan navî digirin, ev nav lê hatiye kirin.

yek	yekî (nêr)	yeke (mê)
kes	keseke	keseke
herkes	herkesekî	herkeseke
tukes	tukesekî	tukeseke
heryek	heryekî	heryeke
filankes	filankesekî	filankeseke

kesan pirhejmar ji bo nêr û mê tê bi kar anîn.

ÇEND ÇÊROKÊN KURDÎ JI ANATOLIYÊ

Rebenî Celika

LI FOLKLORA XWE XWEDÎ DERKEVE!
PARCEYEK JI MÎRASA ÇANDA TE YE!

LI KEPIRA XWE XWEDÎ DERKEVE!
BO ZAROKÊN XWE BIBE ABONE!
ZAROK PÊŞEROJA ME NE!